

Research Paper

Delineation of the Challenges of Rural Development Policy in Kurdistan Province with Emphasis on Empowerment and Role-Playing in the Realization of Kurdistan Province's Strategic Document on Land Use Planning

S. Manoochehri¹, Y. Ghanbari², H. Barghi³

Received: 30 January, 2023

Accepted: 13 March, 2023

Abstract

Introduction

Paying attention to the fact that the document of the province is the basis for the performance and planning of its various development sectors and the allocation of resources in the macro management field of the province, and new approaches to rural development are also based on the coordination of rural development policies with regional policies, there is a need to identify the challenges and obstacles affecting the lack of effective and desirable policies for the rural development of Kurdistan province, emphasizing the nature of the policies carried out in the strategic document of the province. Then, appropriate solutions should be presented in order to solve these challenges and obstacles, so that with optimal policies we can move in the direction of the regeneration of rural areas and spatial developments, which is the main goal of the research program in order to organize the scarce development space of the province.

Accordingly, the main question of the research is based on this topic: What are the most important challenges affecting the rural development policy of

1- PhD Student of Geography and Rural Planning, University of Isfahan, Isfahan, Iran.

2- Corresponding Author and Associate Professor of Rural Planning, Department of Rural Geography, University of Isfahan, Isfahan, Iran. (y.ghanbari@geo.ui.ac.ir)

3- Associate Professor of Rural Planning, Department of Rural Geography, University of Isfahan, Isfahan, Iran.

Kurdistan province in order to empower in line with role-playing within the framework of the plan and the realization of its goals?

Policy, responses to economic, social, environmental problems and difficulties, indicate the government's decision-making policy in intervention measures in order to improve performance and related support measures in different fields. The desired policy should not be seen as a unidimensional view and there is a need to consider the environment or the policy making that is a result of the economic, social, political and cultural conditions of the internal and external environment of the organization and in the macro and micro fields and mutual communication. In these wide and complex space, the needs and issues are identified, highlighted, policies are chosen, decisions are made, and they are implemented and evaluated.

Materials and Methods

The current applied research with a qualitative nature and descriptive-analytical method is founded upon collecting data based on semi-structured interviews with agents and stakeholders involved in the field of rural development of the province (determined by a targeted method) and analyzing them after obtaining theoretical saturation with fundamental theory technique to draw the final paradigm model based on the identification of causal factors, central phenomenon, background and intervention factors, strategies and consequences and finally draws the final model of the policy challenges of the rural development of the province with emphasis on role-playing in the direction of the strategic document of the province. In order to evaluate the validity of the research, the criteria proposed by Lincoln and Guba (1985), based on confirming the validity, transferability, reliability and confirmation ability were used.

Results and Discussion

Considering the multiplicity of actors and the complexity and interconnectedness of the broad scene of rural development, regional development and documents with a spatial nature such as the land-use document the findings showed that the distance from the regional development policy based on integrated space management (with emphasis on the strategic document of land use of the province), inappropriate quality of rural development policies, problems of the policy-making process (problem analysis, decision-making and formulation of policies), inadequate knowledge and personal mentality of development policy makers and weakness in rural governance, based on the old regionalism, rationalist and sectoral policymaking in the rural development of the province, the most important challenges and the necessity of reforming the process, content and quality of policymaking based on the new regionalism, integrated rural development and creation and

organization of rare development space are necessary to correct the existing unfavorable situation. The reflection of this situation is the formation of the center-periphery model as a symbol of the dominant political economy-oriented discourse which unlike the justice-oriented economy, has caused spatial injustice and concentration in urban areas. Also, ideology-oriented discourse which is a reflection of intellectual principles, awareness and worldview and policy makers which have formed a hegemony and dominance of hidden patterns of power in the center and hinder the transformation of the policy system and the fair distribution of benefits have become the basis of spatial perspective. They have led the rural areas to isolation and peripherality and have caused the policy structure along with superficiality, lack of problem-oriented and need-oriented, and regional development with centralization and polarization in favor of the main cities of the province.

Conclusions

The rural development in a province like Kurdistan, whose development capabilities are still based on the natural environment and rural areas dependent on it, is not seen in the field of independent and central policy making, and even in the document of land use of the province, as a strategic document. We are faced with the weakness of the problem of rural development and the determination of its role in determining the drawn goals and missions. What is emphasized as the most central executive proposal of the research, in line with the structure reform of the network and process view of the policy-making category in the managerial field, due to the weakness of ideological and theoretical foundations, actually, in the field of development policy of Kurdistan province, is a need to change the discourse and adopt the appropriate doctrine based on the local and regional situation and conditions. Then based on that, the effective policy package (policies, values, models) visions, goals and missions, strategies and core projects and operational solutions for their implementation) with an experimental nature would be in hand in order to create and organize a rare development space in which rural areas play a role. In this connection, the role of efficient scientific experts and research policy in the field of Kurdistan studies research institute and its rural development working group in Kurdistan University and productivity, planning and improvement working group of Kurdistan province management and planning organization and development office of the villages of the governorate will be prominent.

Keywords: Development Policy, land Use Preparation and Spatial Organization, Rural Areas of Kurdistan Province.

روستا و توسعه

سال ۲۶، شماره ۱۰۴، زمستان ۱۴۰۲

مقاله پژوهشی

ترسیم الگوی چالش‌های سیاست‌گذاری توسعه روستایی استان کردستان (با تأکید بر توان‌افزایی و نقش آفرینی در مسیر تحقق‌پذیری سند راهبردی آمایش سرزمین)^۱

سوران منوچهری^۲، یوسف قنبری^۳، حمید برقی^۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۱/۱۰ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۲/۲۲

چکیده

از پیش‌نیازهای مهم در ارتباط با تحقق سند راهبردی آمایش استان کردستان به‌عنوان سند مبنا و بالادستی توسعه این استان که متکی بر توان‌های محیط طبیعی و انسانی واقع در نواحی روستایی است، شناسایی و برطرف نمودن چالش‌های پیش روی سیاست‌گذاری مطلوب توسعه روستایی در راستای افزایش توان نقش‌آفرینی مؤثر در مسیر تحقق اهداف و مأموریت‌های تعریف شده این سند است. در این راستا، پژوهش حاضر با ماهیتی کیفی و روش توصیفی-تحلیلی به گردآوری داده‌های مبتنی بر مصاحبه‌های نیمه ساختارمند با عوامل و ذی‌نفعان دخیل در عرصه توسعه روستایی و منطقه‌ای استان (تعیین شده به روش هدفمند) پرداخته است. تجزیه و تحلیل داده‌ها پس از حصول به اشباع نظری با تکنیک تئوری بنیادی در

۱- پژوهش حاضر برگرفته شده از پایان‌نامه دکترا با همین عنوان در دانشکده جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی دانشگاه اصفهان است.

۲- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشکده علوم جغرافیایی و برنامه‌ریزی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

۳- نویسنده مسئول و دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشکده علوم جغرافیایی و برنامه‌ریزی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران. (y.ghanbari@geo.ui.ac.ir)

۴- دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشکده علوم جغرافیایی و برنامه‌ریزی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

DOI: 10.30490/RVT.2023.361364.1511

راستای ترسیم الگوی پارادایمی، مبتنی بر شناسایی عوامل علی، محوری، زمینه‌ای، مداخله‌ای، راهبردها، پیامدها و در نهایت، ترسیم الگوی نهایی چالش‌های سیاست‌گذاری توسعه روستایی استان با تأکید بر نقش‌آفرینی در مسیر تحقق سند راهبردی آمایش استان انجام گرفت. یافته‌ها با توجه به تعدد بازیگران، پیچیده و درهم‌تنیده بودن صحنه گسترده عرصه‌های توسعه روستایی و توسعه منطقه‌ای و اسنادی با ماهیت فضایی به‌مانند سند آمایش نشان دادند که فاصله از سیاست‌گذاری توسعه منطقه‌ای بر پایه مدیریت یکپارچه فضا (با تأکید بر سند راهبردی آمایش استان)؛ کیفیت نامناسب سیاست‌های توسعه روستایی؛ اشکالات فرایند سیاست‌گذاری (مسئله‌شناسی، تصمیم‌سازی و تدوین سیاست‌ها)؛ ضعف در حکمروایی روستایی و شناخت و ذهنیت نامناسب شخصی سیاست‌گذاران توسعه‌ای مبتنی بر اصول منطقه‌گرایی قدیم، سیاست‌گذاری خردگرا و بخشی‌نگری به توسعه روستایی استان، مهم‌ترین چالش‌ها در این عرصه هستند. لذا اصلاح فرایند، محتوا و کیفیت سیاست‌گذاری بر پایه منطقه‌گرایی نوین، توسعه یکپارچه روستایی و خلق و ساماندهی فضای کمیاب توسعه‌ای، لازمه اصلاح وضعیت نامطلوب موجود می‌باشند. بر این مبنا، حرکت در مسیر ساماندهی فضای توسعه‌ای استان و ساخت توسعه منطقه‌ای پایدار مبتنی بر نقش‌آفرینی نواحی روستایی در فضای جغرافیایی آن در چارچوب سند آمایش، نیازمند نگرش سیستمی، مدیریت یکپارچه و هم‌افزا در ساختار و فرایند سیاست‌گذاری شبکه‌ای و ذی‌نفع محورانه خواهد بود.

کلید واژه‌ها: سیاست‌گذاری توسعه‌ای، آمایش سرزمین و ساماندهی فضایی، نواحی روستایی استان کردستان.

مقدمه

با توجه به اصل مهم برنامه‌ریزی نوین توسعه روستایی در چارچوب رویکرد برنامه‌ریزی پویا^۱ مبتنی بر مدیریت تغییرات با سیاست‌گذاری صحیح و با توان سازگاری و پاسخگویی به شرایط جدید (Toimil et al., 2021 OECD, 2006; Gallent & Gkartzios, 2019;) و با افزایش تأکید بر اهمیت تعادل و عدالت سرزمینی و منطقه‌ای، چرخش اساسی در عرصه سیاست‌گذاری توسعه‌ای مبتنی بر اهمیت مکان‌محوری^۲ و در نظر گرفتن بعد فضایی- مکانی و ماهیت آمایشی شکل گرفته است (Nordberg, 2020). بر این مبنا، لزوم اصلاح و بازتعریف سیاست‌گذاری در عرصه برنامه‌ریزی توسعه روستایی به‌ویژه با تأکید بر سیاست‌گذاری‌های فضایی و انطباق با برنامه‌های آمایشی و اصول رویکردهای نوین توسعه روستایی نیز غیر قابل انکار است (Badri et al., 2018 OECD, 2006; Meredith, 2008; Barca et al., 2012; Reimer & Brett, 2013;). سیاست‌های توسعه روستایی می‌بایست با سیاست‌های منطقه‌ای و استراتژی‌های منبعث از سیاست‌های کلان توسعه

1. Dynamic planning
2. Place-based approach

سرزمین، هماهنگ و هم‌راستا باشند (OECD, 2006)؛ چراکه ارتقای وضعیت توسعه روستایی و احیای آن‌ها، بخش مهمی از فرایند آمایش سرزمین، معرفی شده است (Meredith, 2008; Qian, 2011) و عدم هماهنگی با سیاست‌های فضایی و آمایشی، به معنی ایجاد چندپارچگی و گسیختگی سیاست‌گذاری توسعه روستایی، بخشی‌نگری، موازی‌کاری و شکست برنامه‌های توسعه‌ای خواهد بود (Darvishi et al., 2017; Gallent & Gkartzios, 2019; OECD, 2008;)

این در حالی است که سیاست‌گذاری، فرایندی پیچیده در محیطی چندوجهی و تحت فشارهای سیاسی، اقتصادی و اجتماعی و با اثرگذاری متقابل بازیگران متعدد انجام می‌گیرد (Pfort, 1995; Garrett & Islam, 2005). از سویی دیگر، گفتمان سیاست‌گذاری توسعه روستایی به طور قابل توجهی در دهه‌های اخیر تغییر کرده (Gkartzios & Lowe, 2019) و ماهیت چندوجهی و سیستمی سکونتگاه‌های روستایی (OECD, 2006) هم بر چالش‌ها و دشواری‌های پیش روی سیاست‌گذاری در محیط‌های روستایی افزوده که نتیجه عدم توجه و تطابق با آن‌ها، شکست سیاست‌ها و استراتژی‌های حاصل از آن در عرصه توسعه‌ای و باقی ماندن مسائل کلیدی است که سیاست‌هایی برای حل آن‌ها وضع شده‌اند (Babaei & Tavakoli, 2017).

قریب به هفتاد سال سابقه در نظام برنامه‌ریزی و همچنین پنجاه سال تجربه تلاش برای نهادینه ساختن رویکرد آمایشی - فضایی در نظام مدیریت و اقدامات توسعه‌ای در کشور (Amoo & Hataminejad, 2019) به تهیه و تدوین برنامه آمایش سرزمین در سطح ملی و سپس سندهای آمایش استانی ختم شد. اسنادی که مبنای توسعه راهبردی استان‌ها شده‌اند (Management and Planning Organization of Kurdistan Province, 2019).

در این میان، برخی از مأموریت‌ها و اهداف در سند راهبردی آمایش سرزمین استان کردستان با تمرکز بر ماهیت زندگی و تحول نواحی روستایی و نقش‌آفرینی آن‌ها شامل موارد زیر است: تأکید بر توسعه درون‌زا، تقویت اقتصاد مرزی، توسعه یکپارچه کشاورزی-صنعتی، توسعه گردشگری، رقابت‌پذیری و الگوهای اقتصادی تحول یافته مبتنی بر کارآفرینی، بهره‌وری و نوآوری منطقه‌ای در تناسب با ساختار بازارهای فرامنطقه‌ای، توسعه فضایی متعادل، هم‌پیوند و تکامل‌یابنده، زیست‌پذیری و کیفیت زندگی ارتقاء یافته مکان در راستای جذب و نگهداشت سرمایه‌های انسانی، تقویت رقابت‌پذیری در مناطق پسرکانه‌ای و تحول در اقتصاد روستاها، توسعه کسب و کارهای خرد، ارزش‌افزایی تولیدات و نیروی انسانی روستاها، توزیع متعادل و متوازن جمعیت در نظام سکونتگاهی مبتنی بر ظرفیت‌های زیستی، توسعه روابط پیرامون-پیرامون و ایجاد شبکه‌های هم‌پیوند، بهره‌گیری از مزیت‌های نسبی و رقابتی و کاهش فقر و محرومیت. همچنین، با توجه به سکونت ۲۹/۴ درصد از کل جمعیت استان در

نواحی روستایی که به دلیل سابقه تمدنی و تنوع توپوگرافی و ناهمواری‌ها دارای توانمندی‌های متعددی در عرصه‌های مختلف فعالیت‌های کشاورزی، گردشگری و تولیدی (خرد) و موقعیت استراتژیک مناسب (همجواری با اقلیم کردستان عراق) است، ضرورت توجه و برنامه‌ریزی برای توسعه روستایی استان و نحوه جهت‌گیری و طی مسیر توسعه را به‌ویژه هم‌راستای با مهم‌ترین سند راهبردی توسعه‌ای آن، یعنی سند آمایش در راستای تحقق اهداف، راهبردها و چشم‌انداز ترسیمی، اجتناب‌ناپذیر می‌نماید. در واقع، تحقق‌پذیری سند آمایش استان کردستان با افزایش توان نقش‌آفرینی سکونتگاه‌های روستایی آن امکان‌پذیر بوده و در این راستا، نیاز است که سیاست‌گذاری توسعه روستایی بر مبنای در راستای سیاست‌ها، برنامه‌ها و مأموریت‌های تنظیم شده سند آمایش سرزمین استان باشد تا این‌چنین، بتوان مسیر توسعه روستایی استان کردستان را در چارچوب کلی‌ترین و عمومی‌ترین سند راهبردی توسعه و سیاست‌های کلان توسعه استان، هدایت نمود و با هم‌افزایی و تجمع منابع و از میان بردن چندپارچگی و بخشی‌نگری در سیاست‌گذاری توسعه روستایی، پیچیدگی و ابهامات تصمیم‌گیری‌ها در مسیر مدیریت و خلق فضای توسعه‌ای مطلوب استان به‌عنوان هدف نهایی تدوین طرح آمایش سرزمین با تأکید بر نقش‌آفرینی مطلوب نواحی روستایی را از میان برد.

تحقق این اهداف نیز در گرو شناسایی چالش‌ها و عواملی است که موجب شده‌اند تاکنون، سیاست‌های توسعه روستایی استان کردستان به‌صورت اثربخش، تدوین و اجرایی نشوند و بازتاب‌های عمده آن را می‌توان در دارا بودن رتبه سوم بیکاری در میان استان‌های کشور با نرخ ۱۶/۳ درصد و حضور ۲۱ درصدی جمعیت بیکاران در نواحی روستایی، ناتوانی در ایجاد زمینه‌های اشتغال‌زایی (ایجاد مشاغل به میزان یک‌سوم مورد نیاز در پنج‌ساله اخیر)، کاهش ۳۳/۲ درصد جمعیت روستایی در پانزده سال اخیر (بیش از پنج برابر نرخ کشوری)، بیکاری و انزوای زنان روستایی با نرخ بیکاری ۲۲/۳ درصدی و بیکاری سه برابری تحصیل‌کردگان روستایی نسبت به افراد بی‌سواد روستاها، تفاوت سطح توسعه‌یافتگی و نرخ مهاجرت در مناطق روستایی مرزی با نواحی روستایی مرکزی و عدم تعادل فضایی (بیشترین نرخ بیکاری و مهاجرت به ترتیب در نواحی روستای شهرستان‌های مرزی مریوان و سروآباد در غرب استان وجود دارند)، تخریب شدید منابع محیطی، عدم تکمیل زنجیره‌های ارزش محصولات کلیدی و خوشه‌های کسب و کار، عدم توسعه کارآفرینی و خوداشتغالی در نواحی روستایی و عدم بهره‌گیری از مزیت‌های رقابتی و نسبی نواحی روستایی مشاهده نمود (Management and Planning Organization of Kurdistan Province, 2019). حال با توجه به اینکه سند آمایش استان، مبنای عملکرد و برنامه‌ریزی بخش‌های مختلف توسعه‌ای و اختصاص منابع در عرصه مدیریتی کلان استان است و رویکردهای جدید توسعه روستایی نیز بر هماهنگی سیاست‌های توسعه

روستایی با سیاست‌های منطقه‌ای و کلان تأکید دارند، نیاز است که چالش‌ها و بازدارنده‌های مؤثر بر عدم سیاست‌گذاری مؤثر و مطلوب توسعه روستایی استان کردستان با تأکید بر ماهیت سیاست‌گذاری انجام گرفته در سند راهبردی آمایش استان، شناسایی و سپس راهکارهای مناسب در راستای رفع این چالش‌های و موانع ارائه شود تا این‌چنین، بتوان با سیاست‌گذاری مطلوب در مسیر بازآفرینی و توان‌افزایی نواحی روستایی و مدیریت تحولات مکانی-فضایی که هدف عمده برنامه آمایشی در راستای ساماندهی فضای کمیاب توسعه‌ای استان است، حرکت نمود.

بر این اساس، سؤال اصلی پژوهش مبتنی بر این مطلب است که مهم‌ترین چالش‌های مؤثر بر سیاست‌گذاری مطلوب توسعه روستایی استان کردستان به‌منظور توان‌افزایی در راستای نقش‌آفرینی در چارچوب طرح آمایش و تحقق‌پذیری اهداف آن کدامند؟

مبانی نظری

سیاست یا خط‌مشی، پاسخی به مشکلات و معضلات اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و... است (Pforr, 2005) و نشان دهنده خط‌مشی تصمیم‌گیری‌های دولت در اقدامات مداخله‌ای به‌منظور بهبود عملکرد، حل مسئله و اقدامات حمایتی مرتبط در حوزه‌های مختلف است (Mahdavi & Azizmohammadlou, 2016). بر این اساس، سیاست‌گذاری را می‌توان تلاش دولت برای حاکمیت اثربخش (Mir Mohammadi et al., 2021) و نحوه دخالت دولت در تنظیم امور جامعه تعریف نمود (Jafari Moghadam et al., 2016).

در این ارتباط، طراحی خط‌مشی توسعه روستایی برای جوامع یا مناطق مختلف، نیازمند ادغام دانش و بکارگیری گسترده بازیگران دولتی و خصوصی است. ساختارهای اداری سلسله‌مراتبی سنتی برای اداره مؤثر این سیاست‌ها ناکافی بوده و بنابراین، تعدیل و تغییرهایی در عرصه دیوان‌سالاری، هم در سطح دولت مرکزی و محلی و هم بین سطوح مختلف دولت مورد نیاز است (Gkartziros & Lowe, 2019; OECD, 2006). سازگاری^۱، هماهنگی^۲ و مکمل‌سازی سیاست‌ها^۳ در پارادایم نوین توسعه روستایی در راستای سیاست‌گذاری مطلوب بسیار مورد تأکید است. هماهنگی (افقی و عمودی)، نیاز به تشویق نهادهای مختلف در راستای اجرای سیاست‌های توسعه روستایی با یکدیگر و در قالب یک مجموعه در مقیاس‌های فضایی مختلف (محلی تا ملی) دارد. سازگاری به عدم تناقض

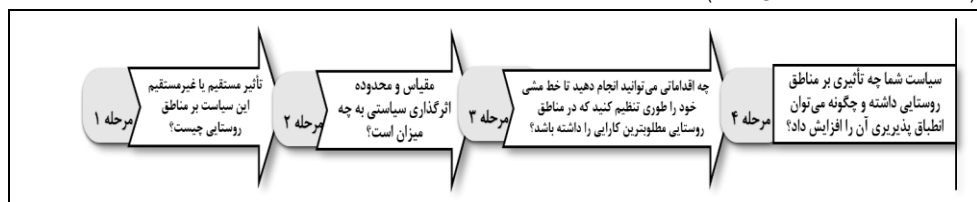
-
1. Consistency
 2. Coordination
 3. Policy complementarities

سیاست‌های تدوین شده و هم‌راستایی آن‌ها در قالب راهبردهای یکپارچه و منسجم اشاره دارد. همچنین دولت‌ها در مکمل‌سازی با توجه به جهت‌گیری مشترک سیاست‌های بخشی در حل مسئله از زوایای مختلف باید مداخلات لازم در عرصه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، طبیعی و زیرساختی را در قالب بسته‌های سیاستی مشترک که مکمل رویکردهای بخشی هستند، تنظیم نمایند. این امر در گرو تعهد به از بین بردن گرایش‌های بخشی، شفاف‌سازی وظایف، مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی نهادهای مختلف مسئول در زمینه‌های مختلف توسعه روستایی است (OECD, 2008). برخلاف سیاست‌گذاری بالا به پایین که به تدوین سیاست‌های مکان‌گریز^۱ بدون در نظرگیری نیازها و قابلیت‌های ویژه مناطق منجر می‌شد (Nordberg, 2020)، در پارادیم نوین توسعه روستایی تأکید بر سیاست‌گذاری مبتنی بر مکان‌محوری^۲ (در نظرگیری نیازهای ویژه هر منطقه و مکمل بودن مکان‌ها) و توسعه چندبخشی و فرابخشی بر مبنای سیاست‌گذاری پایین به بالا است. هرچند گرایش سیاست‌گذاران به تدوین سیاست‌های مکان‌محور است؛ اما در این زمینه یکی از چالش‌های اصلی، تدوین شاخص‌های مناسب و عینی ارزیابی سیاست‌های بخشی است (OECD, 2008).

باید در حوزه سیاست‌گذاری از تدوین سیاست‌های مبتنی بر عقیده و نظر به سمت سیاست‌گذاری مبتنی^۳ بر شواهد حرکت کرد. سیاست‌گذاری مبتنی بر شواهد، اقدامی در راستای اصلاح یا ساختاردهی مجدد به فرایند سیاست‌گذاری است که از شکاف اطلاعاتی میان سیاست‌گذاران در بخش دولتی و شرایط واقعی می‌کاهد. تجزیه و تحلیل ریسک سیاست‌گذاری^۴ در سیاست‌گذاری مبتنی بر شواهد در راستای ارزیابی پیامدهای احتمالی سیاست‌های تدوین شده در آینده و کاهش احتمال شکست آن‌ها انجام می‌گیرد. پیش‌شرط سیاست‌گذاری مبتنی بر شواهد، افزایش ظرفیت تحلیلی سیاست^۵ توسط سیاست‌گذاران است. این امر مرتبط با کسب آگاهی و بکارگیری آن در جریان سیاست‌گذاری مبتنی بر بهره‌گیری از پیمایش‌های میدانی، تحلیل روندها، پویای محیطی و تحقیقات پایه‌ای است. ظرفیت تحلیلی فراتر از تحلیل و گردآوری داده‌ها، مبتنی بر وجود مهارت‌ها و ظرفیت فردی و سازمانی برای انجام فعالیت‌های مرتبط با سیاست‌گذاری صحیح (نهادهای مؤثر، حاکمیت قانون، شفافیت اداری و عملکردی، منابع مالی مورد نیاز، توسعه منابع انسانی، اعتماد و هم‌گرایی

1. Spatially-blind
2. Place-based policies
3. Evidence-based policy-making
4. Risk analysis
5. policy analytical capacity

بخش دولتی و خصوصی، آگاهی از نیازهای ذی‌نفعان، قدرت رهبری سیاست‌گذاران و نحوه ارتباطات آن‌ها) است (Howlett, 2015; Weible, 2008).
پراگر و همکاران (Prager et al., 2015) و کونیک و اینس (Connick & Innes, 2003)، بر ارزشیابی صحیح (قبل، هم‌زمان و بعد از اجرا) در سیاست‌گذاری مطلوب تأکید دارند. بر این اساس، جامع نبودن و عدم دسترسی به معیارهای کمی و کیفی مناسب ارزشیابی سیاست‌ها به‌ویژه جهت سنجش تأثیرات اجرایی و اثربخشی سیاست‌ها در جنبه‌های مختلف بدون در نظرگیری تغییرات پیش‌رو را عامل شکست سیاست‌های توسعه می‌دانند. با توجه به اهمیت ارزیابی، رویکرد تثبیت در سیاست‌گذاری روستایی^۱ در عرصه برنامه‌ریزی روستایی به کار گرفته شده است. این رویکرد اشاره به فرایندی نظام‌مند به‌منظور بررسی تأثیرات احتمالی سیاست‌ها، برنامه‌ها و ابتکارات بر مناطق روستایی مبتنی بر نیازها و شرایط میدانی آن‌ها دارد. سیاست‌گذاران در این رویکرد ملزم هستند که در طراحی مداخلات مبتنی بر سیاست‌گذاری از اثربخشی و جهت‌گیری دقیق سیاست‌ها برای نواحی روستایی (عدم شهرگرایی سیاست‌گذاری) اطمینان یافته و آثار منفی احتمالی را تعدیل و حذف نمایند. بکارگیری این رویکرد بایستی از ابتدای فرایند سیاست‌گذاری باشد. آگاهی سیاست‌گذار به مسائل روستایی، دسترسی به داده‌های قابل اعتماد میدانی و هماهنگی اداری و مشارکت ذی‌نفعان از مهم‌ترین اصول در راستای بکارگیری فرایند تثبیت در سیاست‌گذاری توسعه روستایی است (Gaugitsch et al., 2022).

شکل ۱. اصول مورد تأکید در رویکرد تثبیت در سیاست‌گذاری روستایی

مأخذ: Department of Environment and Rural Affairs, 2017

همواره یکی از معضلات مهم سیاست‌گذاری توسعه روستایی، عدم هماهنگی آن با سیاست‌ها و برنامه‌های بالادستی ملی و منطقه‌ای است (Darvishi et al., 2017; Badri et al., 2018).

(Afsharipour et al., 2021). علاوه بر تعیین مقیاس و نحوه مداخله در سیاست‌گذاری توسعه‌ای، بایستی مناطق عملکردی و نه صرفاً مناطق اداری مد نظر باشند تا مناطق دورافتاده‌تر و در حاشیه و روابط روستا-شهری در یک مجموعه یکپارچه، مورد برنامه‌ریزی قرار گیرند (OECD, 2020). سیاست‌گذاری توسعه محلی و بخشی، نباید بعد فضایی توسعه را نادیده بگیرند (Barca et al., 2012). به همین دلیل در حال حاضر، نگاه برنامه‌ریزی روستایی در راستای تحول‌بخشی و بازساخت آن تغییر کرده و برنامه‌ریزان با دیدگاه نقادانه به مفهوم توسعه روستایی، آن را در قالب رویکردی یکپارچه به توسعه سرزمین با تبعیت از طرح آمایش سرزمین یا طرح‌های با ماهیت فضایی و بر بستر توسعه پایدار دنبال می‌کنند (Mohammadi et al., 2022 Saidi, 2012; Eftekhari et al., 2019; Estelaji, 2011; Woods, 2005; Qian, 2011; Long & Liu, 2016; Assche & Djanibekov, 2012; Rodrigues & Fidelis, 2021; Gallent & Gkartzios, 2019; Liu & Zhou, 2021). بر این اساس، توسعه روستایی در قالب حکمروایی نوین روستایی^۱ در پیوند با برنامه‌ریزی فضایی-آمایشی^۲ مبتنی بر شکل‌دهی مجدد به مکان^۳ و بر پایه توسعه ظرفیتی جامعه محلی^۴ دنبال شده (Shucksmith, 2009) و ارتقای وضعیت توسعه روستایی و احیای آن‌ها، بخش مهمی از فرایند آمایش سرزمین، معرفی شده و برنامه‌های با دیدگاه فضایی در بحث‌های مرتبط با توسعه منطقه‌ای و روستایی، اهمیت زیادی یافته‌اند (Meredith, 2008 Qian, 2011; OECD, 2006). در همین راستا، بازساخت فضایی^۵ در سیاست‌گذاری توسعه روستایی مبتنی بر تحول در روابط، جریان‌ها و ارتباطات اقتصادی و اجتماعی نواحی روستایی در چارچوب توسعه یکپارچه فضایی مطرح شده‌اند (Long & Liu, 2016). سیاست‌های بخشی در رویکرد برنامه‌ریزی فضایی یکپارچه^۶ دارای ابعاد فضایی هستند و نیاز به هماهنگی و مکمل‌سازی دارند. بنابراین، برنامه‌ریزی توسعه روستایی بایستی با سیاست‌های کلان فضایی هم‌راستا شوند و در قالب و در راستای تحقق اهداف کلان آن‌ها تدوین شوند (Tomaney et al., 2019).

در ارتباط با بررسی مطالعات پیشین در عرصه داخلی به‌صورت مشخص در حوزه سیاست‌گذاری توسعه روستایی می‌توان به پژوهش افشاری‌پور و همکاران (Afsharipour et al.,)

1. New rural governance
2. Spatial planning
3. Place-shaping
4. Capacity building
5. Spatial restructuring
6. Integrated spatial planning

2021) اشاره کرد که در آن، ضمن تأکید بر نامطلوب بودن سیاست‌گذاری توسعه روستایی کشور، محیط سیاست‌گذاری، روستاگرایی (جهت‌گیری روستایی سیاست‌گذاری)، عدالت‌محوری، جهت‌گیری مدیران، پایداری سیاست‌ها و وضعیت اقتصادی و فرهنگی را شاخص‌های مؤثر بر مطلوبیت سیاست‌گذاری در آینده توسعه روستایی کشور معرفی کرده‌اند. ورمزبازی و همکاران (Varmazyari et al., 2020) فقدان نظام برنامه‌ریزی محلی، فقدان منطقه‌گرایی و تسلط بخشی‌نگری، نظام ناکارآمد عرضه خدمات عمومی، عدم استقرار نظام مدیریتی پایین به بالا و عدم هماهنگی بین سطوح بخشی را به‌عنوان مهم‌ترین چالش‌های مؤثر بر سیاست‌گذاری توسعه روستایی و عشایری کشور معرفی کرده‌اند. همچنین بدری و همکاران (Badri et al., 2018) با شناسایی چالش‌های متعدد در سه حوزه عوامل مؤثر بر سیاست‌گذاری، فرایند سیاست‌گذاری و محتوای سیاست‌ها، فقدان سیاست‌های کلی توسعه روستایی، تمرکزگرایی و جایگاه حاشیه‌ای نظام روستایی، عدم انسجام و هماهنگی دستگاه‌ها، فقدان بنیان اندیشه‌ای و نظری مناسب توسعه روستایی، غلبه دیدگاه عمرانی-کالبدی، مترادف دانستن توسعه روستایی با توسعه کشاورزی، عدم توجه به بازخورد برنامه‌های اجرا شده، فقدان دیدگاه فضایی و عدم پیوند برنامه‌های فضایی و بخشی را از مهم‌ترین نارسایی‌های مؤثر بر عدم مطلوبیت سیاست‌گذاری فضایی توسعه کالبدی نواحی روستایی کشور می‌دانند. افتخاری و همکاران (Eftekhari et al., 2019) فقدان جایگاه مشخص و مدون قانونی برای سیاست‌گذاری، ابهام در تعریف سیاست‌گذاری منطقه‌ای، فقدان رویکرد نظری مشخص، افق زمانی نامشخص و تعدد و عدم هم‌پیوندی نهادهای مسئول را از اثرگذارترین عوامل در نارسایی‌های سیاست‌گذاری توسعه منطقه‌ای کشور معرفی کرده‌اند.

در عرصه مطالعات خارجی در ابتدا در عرصه عمومی سیاست‌گذاری می‌توان به پژوهش‌های جست و همکاران (Jost et al., 2022)، فولر (Fowler, 2020)، استیوسن و همکاران (Stevenson et al., 2008) و پفور (Pforr, 2005) اشاره کرد که بر اهمیت مدیریت مطلوب سیاست‌گذاری به‌عنوان یک فرایند و بر مبنای آن اجتماعی بودن سیاست‌گذاری، اهمیت درگیری گروه‌های ذی‌نفع و دید شبکه‌ای و سیستمی در راستای سیاست‌گذاری و در نظرگیری و کنترل تمامی بازیگران و عناصر تأکید داشته‌اند. همچنین در پژوهش‌های مون (Moon, 2013)، گریتز (Graetz, 2002) و بن (Bonn, 2005)، تفکر استراتژیک¹ مبتنی بر آینده‌نگری، ابتکار و تحول، دید سیستمی مبتنی بر کنترل و برنامه‌ریزی بر روی پیشران‌ها و عوامل کلیدی (مسائل استراتژیک) به جای سیاست‌گذاری برای تمامی عناصر و عوامل، مهم‌ترین دستاوردها در راستای سیاست‌گذاری مطلوب بوده‌اند.

1. Strategic thinking

در عرصه سیاست‌گذاری توسعه روستایی در پژوهش افشاری‌پور و همکاران (Afsharipour et al., 2021)، تقویت انسجام اجتماعی و حفظ میراث فرهنگی، پایدارسازی زیست‌محیطی، ثبات و پایداری سیاست‌ها، شمولیت، جامعیت و داشتن چشم‌انداز و افق بلندمدت، مهم‌ترین شاخص‌های سیاست‌گذاری مطلوب توسعه روستایی ایران معرفی شده‌اند. پترسون و همکاران (Peterson et al., 2020) در پژوهشی دیگر ضمن معرفی مدل‌ها و چارچوب‌های مختلف سیاست‌گذاری و انطباق آن با محیط‌های روستایی، به این نتیجه رسیده‌اند که نیاز به بهره‌گیری از مدل‌های شبکه‌ای مبتنی بر دید سیستمی و مشارکت ذی‌نفعان متعدد در راستای سیاست‌گذاری بوده و همواره در مدل‌های مختلف ارائه شده، نادیده گرفته شدن یک بازیگر یا زمینه و عامل، موجب سیاست‌گذاری نامطلوب روستایی می‌شود. یافته‌های پژوهش وانر و همکاران (Wanner et al., 2020) در حوزه سیاست‌گذاری توسعه گردشگری اروپا بر اهمیت و اثرگذاری حکمروایی چندسطحی در سیاست‌گذاری و هم‌پیوندی سیاست‌گذاری‌های محلی با سطوح منطقه‌ای و ملی تأکید دارد و اثرگذاری سیاست‌گذاری در سطح محلی را مرتبط با توسعه ظرفیتی جامعه محلی می‌دانند. سلید و همکاران (Slade et al., 2020) در راستای سیاست‌گذاری مطلوب توسعه روستایی کشورهای در حال توسعه، به مرحله ارزیابی صحیح سیاست‌گذاری توسعه روستایی با بهره‌گیری از روش‌های کمی و کیفی، تأکید بر ارزیابی اثربخشی سیاست‌ها و عدم کمی‌گرایی در ارزیابی سیاست‌ها تأکید دارند. یافته‌های پژوهش پراگر و همکاران (Prager et al., 2015) به‌منظور مشارکت جامعه محلی در سیاست‌گذاری توسعه روستایی بر اهمیت ارزیابی صحیح سیاست‌های اجرایی توسعه روستایی و فاصله‌گیری از روش پیش‌بینی تأثیرات سیاست‌های طراحی شده با ساده‌انگاری و یا عدم در نظرگیری پیچیدگی‌های محیط روستایی به‌عنوان یک محیطی اجتماعی-اکولوژیکی و از همه مهم‌تر، تغییر دیدگاه سیاست‌گذاران در ارتباط با شیوه سیاست‌گذاری در محیط روستایی اشاره دارد.

در حوزه پیوند برنامه‌های توسعه روستایی و آمایشی، در پژوهش منزوری و همکاران (Menzori et al., 2021) با تأکید بر اهمیت پیوند و تدوین برنامه‌های توسعه محلی با چارچوب برنامه‌های کلان فضایی، دیدگاه حکمروایی در سیاست‌گذاری به‌ویژه چندسطحی بودن آن، عامل اثربخشی سیاست‌گذاری‌های با ماهیت فضایی در سطوح مختلف آن تا سطح محلی تأیید می‌شود. پژوهش ژائو و ژائو (Zhou & Zhau, 2017) نیز با مقایسه وضعیت برنامه‌ریزی و توسعه فضایی در دو کشور ژاپن و چین، به مطلوبیت توسعه محلی در ژاپن نسبت به چین به‌واسطه هم‌پیوندی با برنامه‌های سطوح بالاتر در قالب یک برنامه یکپارچه فضایی و ایجاد تضادها و از هم‌گسیختگی فضایی در چین به‌واسطه ضعف در ایجاد این هم‌پیوندی و یکپارچگی در سیاست‌گذاری و

مدیریت‌های ناهماهنگ ناشی از آن اشاره دارد. همچنین سعیدی (Saidi, 2012) در تحقیقی با تأکید بر رویکرد پویا ساختاری-کارکردی در مطالعات توسعه روستایی، لزوم توجه به پیوندها و ظرفیت‌های درونی و بیرونی را عامل اصلی الزام پیوند برنامه‌های توسعه روستایی با برنامه‌های آمایش سرزمین و حرکت توسعه روستایی در مسیر آمایش سرزمین معرفی کرده است. با توجه به بررسی سوابق مطالعاتی پژوهش، می‌توان دریافت که چالش‌های متعددی در حوزه سیاست‌گذاری‌های توسعه به واسطه محیط پیچیده سیاست‌گذاری وجود دارد؛ اما آنچه که در پژوهش حاضر بر آن تأکید می‌شود، شناسایی این چالش‌های مبتنی بر شرایط ویژه و میدانی منطقه و با در نظرگیری بعد فضایی توسعه و متناسب با ماهیت طرح آمایش سرزمینی است که در پژوهش‌های پیشین، کمتر بدان پرداخته شده است. همچنین تجزیه و تحلیل یافته‌ها در چارچوب اصول منطقه‌گرایی نوین و رویکرد توسعه یکپارچه روستایی، دیگر وجه تمایز پژوهش نسبت به پژوهش‌های پیشین است.

روش‌شناسی تحقیق

پژوهش کاربردی حاضر به لحاظ روش انجام، توصیفی-تحلیلی و دارای ماهیت کیفی است که به شیوه استقرایی مبتنی بر روش داده‌بنیاد، انجام پذیرفته است. گردآوری داده‌ها در بخش نظری با بهره‌گیری از منابع اسنادی به‌ویژه مقالات جدید داخلی و خارجی و در بخش عملی، مبتنی بر بهره‌گیری از مصاحبه نیمه‌ساختارمند صورت پذیرفته است. جامعه آماری پژوهش، صاحب‌نظران فعال در عرصه سیاست‌گذاری توسعه‌ای استان کردستان مشتمل بر مسئولین و برنامه‌ریزان حوزه توسعه (روستایی-شهری و منطقه‌ای) و دست‌اندرکاران تهیه سند راهبردی آمایش سرزمین و صاحب‌نظران و پژوهشگران عرصه توسعه روستایی و منطقه‌ای استان کردستان هستند. به‌منظور شناسایی این افراد از روش نمونه‌گیری غیرتصادفی به شیوه هدفمند مبتنی بر تکنیک گلوله برفی بهره گرفته شد. بر این مبنای حصول به اشباع نظری و کفایت انجام مصاحبه‌ها در مصاحبه با بیست و هشت نفر از اعضای گروه‌های نامبرده شده حاصل آمد. از متخصصان دستگاه‌های اجرایی (کارشناسان اجرایی دستگاه‌های متعدد توسعه‌ای دخیل در روند تصویب طرح آمایش سرزمین استان و طرح توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی روستایی استان) بر مبنای مدرک تحصیلی، سابقه عضویت در پست اجرایی مرتبط و تسلط علمی و میدانی و حسن شهرت و معرفی توسط مدیرکل سیزده نفر انتخاب شد. متخصصان علمی عرصه توسعه به‌ویژه توسعه روستایی استان (افراد دست‌اندرکار در تدوین طرح‌های توسعه روستایی استان کردستان به‌ویژه طرح توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی و پژوهشگران دانشگاهی

صاحب‌نظر دارای پژوهش‌های متعدد در عرصه توسعه روستایی استان) ده نفر از طریق سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان و پژوهشکده کردستان شناسی دانشگاه کردستان شناسایی شد. سه نفر از دهیاران نمونه استان و دو نفر از مجریان تهیه و تدوین طرح آمایش سرزمین استان مورد شناسایی و مصاحبه قرار گرفتند. در راستای دستیابی به مدل نهایی حاصل از تجزیه و تحلیل مصاحبه‌ها در تکنیک تئوری بنیادی با انجام سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی، از پارادایم کدگذاری^۱ مبتنی بر رویکرد سیستماتیک کدگذاری بر مبنای روش کوربین و استراوس (Corbin & Strauss) مبتنی بر شناسایی عوامل علی، عوامل زمینه‌ای، عوامل مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها بهره گرفته شد (Amar & Haag, 2017; Corbin & Strauss, 1990;)

به‌منظور ارزیابی روایی پژوهش از معیارهای مطرح شده توسط لینکن و گوبا (Lincoln & Guba, 1985) به شرح جدول ۱ بهره گرفته شد. همچنین یکی از روش‌های مهم در پایایی پژوهش‌های کیفی، روش حساس‌رسی فرایند است که در آن فرایند کدگذاری (از داده‌های خام تا مدل نهایی) و مدل‌سازی نهایی در اختیار دو تن از متخصصان علمی با سابقه پژوهشی و دانشگاهی در راستای صحت‌سنجی و تأیید گام‌های انجام گرفته قرار داده شد. همچنین از روش توافق درونی (درون موضوعی) (Rezaei, 2018)، مبتنی بر در اختیار قرار دادن سه نمونه از مصاحبه‌ها (انتخاب به‌صورت تصادفی مبتنی بر مصاحبه هشتم، یازدهم و نوزدهم) جهت کدگذاری توسط دو نفر از متخصصان بهره گرفته شد که میزان توافق بالای ۶۰ درصد (حاصل تقسیم میزان کدهای مورد توافق/ به تعداد کل کدهای استخراجی * ۱۰۰) نشان از پایایی درونی کدگذاری انجام گرفته در جریان پژوهش دارد.

جدول ۱. تعیین روایی و اعتبار پژوهش

معیارهای اعتبار‌پذیری	معیارهای عمده سنجش	تحقق‌پذیری در پژوهش حاضر
اعتبار‌پذیری ^۱	انطباق یافته‌ها با واقعیت (روایی درونی)	معمول بودن و معناداری یافته‌های مصاحبه‌ها، ارائه یافته‌ها به مصاحبه‌شوندگان و در نظر گرفتن بازخوردها، صرف زمان پنج‌ماهه در انجام مصاحبه‌ها و تجزیه و تحلیل آن‌ها، ارائه یافته‌ها به متخصصان عرصه توسعه استان و افراد علمی دانشگاهی، بهره‌گیری از منابع اطلاعاتی و افراد درگیر در عرصه‌های مختلف توسعه استان.
انتقال‌پذیری ^۲	قابلیت کاربرد و مناسب بودن (روایی بیرونی)	بهره‌گیری صحیح از روش کدگذاری و استخراج کدهای ویژه بومی منطقه در کنار کدهای عمومی فرایند توسعه، قابلیت بکارگیری نتایج، مسیر و جریان طی شده در پژوهش در تحقیقات مرتبط دیگر (تعمیم‌پذیری).
اطمینان‌پذیری ^۳	قابلیت اعتماد (پایایی)	بازرسی (بازبینی) مراحل کدگذاری و تفسیر ارائه شده در یافته‌ها توسط دو تن از متخصصان دانشگاهی خارج از جریان پژوهش (حسابرسی فرایند تصمیم‌گیری)، تأکید بر دلایل و شواهد میدانی کافی در اثبات یافته‌ها، ثبت و ارائه جزئیات و توضیحات هدفمند و شفاف‌سازی مسیر طی شده پژوهش.
تأیید‌پذیری ^۴	عینیت‌گرایی و دقت	بیان دقیق نظرات و دیدگاه‌ها در بخش نظری مرتبط با موضوع اصلی و فرایند انجام پژوهش جهت درک چرایی و چگونگی انجام تفسیر و تبیین‌های مرتبط با یافته‌های حاصل از مصاحبه‌ها، به حداقل رساندن خطاها و سوگیری، هم‌راستایی و قابل‌قیاس بودن با پژوهش‌های مرتبط، بهره‌گیری از روش مثلث‌سازی در گردآوری و منابع گردآوری داده‌ها (بهره‌گیری از منابع نظری و گروه‌های ذی‌نفع متعدد)

مأخذ: Stahl & King, 2020; Nowell et al., 2017;

نتایج و بحث

کدگذاری مصاحبه‌ها طی دو مرحله کدگذاری باز و محوری انجام پذیرفت. برجسب‌های مفهومی مناسبی در کدگذاری باز به عبارت و نکات کلیدی استخراج شده با توجه به اشتراک و شباهت آن‌ها اختصاص داده شد (مفهوم) و مقوله‌های اولیه از مفاهیم مشترک تشکیل شدند. سپس مقوله‌ها در کدگذاری محوری گسترده‌تر شدند و با توجه به ارتباطات و اثرگذاری‌های متقابل آن‌ها در قالب عوامل علی، عوامل زمینه‌ای، عوامل مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها به یکدیگر مرتبط شدند.

1. Credibility
2. Transferability
3. Dependability
4. Confirmability

شرایط علی: کیفیت نامناسب سیاست‌های توسعه روستایی

مقوله‌هایی هستند که در شکل‌گیری پدیده‌محوری اثرگذار هستند. مطابق با نتایج کدگذاری در جدول ۲، کیفیت نامناسب سیاست‌گذاری توسعه‌ای به واسطه ضعف در انعطاف‌پذیری، ثبات، جامعیت و آینده‌نگری همراه با سیاست‌گذاری ذهنی‌نگرانه و به دور از شواهد و واقعیت‌های میدانی و ضعف پژوهش‌های سیاست‌گذاری می‌تواند به نارسایی در محتوا و فرایند سیاست‌گذاری منجر شود و به تبع آن سیاست‌هایی اتخاذ شود که به مرحله اجرایی نرسیده و در صورت اجرا با کمترین اثربخشی همراه باشند. به صورت خلاصه، کیفیت نامناسب سیاست‌ها، منجر به عدم ایفای نقش‌ها و کارکردهای سیاست‌گذاری در توسعه روستایی استان شده و همین امر سبب می‌شود که نواحی روستایی استان نتوانند در مسیر اهداف و چشم‌انداز ترسیمی در سند راهبردی آمایش استان به‌عنوان سندی با ماهیتی جامع، آینده‌نگرانه، چندبخشی و باثبات ایفای نقش نموده و به انزوا و حاشیه کشیده می‌شوند. سیاست‌گذاری توسعه روستایی استان کردستان به دور از تفکر استراتژیک مبتنی بر آینده‌نگری با در نظرگیری پیشران‌های اثرگذار بوده و همین امر با کاهش قدرت تاب‌آوری سیاست‌ها، برنامه‌ریزی پویا را در استان با چالش مواجه ساخته است. پژوهش‌های حوزه سیاست‌گذاری در استان نیز به شدت، کم اهمیت تلقی شده که برآیند دوری از سیاست‌پژوهی، عدم تعریف صحیح مسئله و مشکلات توسعه روستایی بوده و همین امر موجب شده که در حوزه نظری (انتخاب الگو و مدل توسعه) نیز ضعف‌های متعددی ایجاد شود که تلفیق آن با ضعف در سیاست‌گذاری مبتنی بر شواهد منجر به فاصله از واقعیت‌گرایی سیاست‌های توسعه روستایی در حوزه‌های علمی و عملی شده است.

ترسیم الگوی چالش‌های سیاست‌گذاری توسعه.....

جدول ۲. کدگذاری باز و محوری عوامل علی مؤثر بر سیاست‌گذاری توسعه روستایی استان کردستان در راستای نقش‌آفرینی در تحقق‌پذیری سند آمایش

طبقه محوری	مقوله‌ها	مفاهیم
کیفیت نامناسب سیاست‌های توسعه روستایی	آینده‌نگری	دید کوتاه‌مدت در سیاست‌گذاری توسعه استان؛ عدم تعیین و توجه به پیشران‌های محلی، منطقه‌ای، ملی و فراملی (به‌ویژه در حوزه اقلیم کردستان عراق) اثرگذار بر توسعه روستایی در حوزه سیاست‌گذاری؛ عدم در نظرگیری سناریوهای احتمالی در سیاست‌گذاری.
	انعطاف‌پذیری	شکست سیاست‌ها با تغییرات و تکانه‌های اجتماعی و اقتصادی؛ سیاست‌گذاری واکنشی و حاصل پیامد در استان به‌ویژه در حوزه توسعه روستایی؛ عدم تنوع‌بخشی به سیاست‌ها متناسب با شرایط محلی و ...
	جامعیت	تقلیل‌گرایی توسعه روستایی استان در حوزه توسعه کشاورزی و کالبدی؛ سیاست‌گذاری بدون توجه به اقتضانات گروه‌های مختلف اجتماعی در حوزه توسعه روستایی به‌ویژه گروه‌های اثرگذاری مانند تحصیل‌کردگان، نوآوران، زنان و...؛ دید تقلیل‌گرایانه به مسائل حساس و اساسی حوزه توسعه روستایی استان و عدم تعریف صحیح مؤلفه‌های حیاتی.
	بی‌ثباتی	عدم استمرار در سیاست‌گذاری توسعه روستایی استان و تغییر مداوم سیاست‌ها؛ عدم ثبات و تغییر روند و سیاست‌ها با تغییرات دوره‌های مدیریتی.
	ضعف در سیاست-گذاری مبتنی بر شواهد	فقدان آمار و اطلاعات کاربردی در راستای سیاست‌گذاری، آمارهای ساختگی مبنای سیاست-گذاری، تأکید بر آمارهای کمی در حوزه سیاست‌گذاری توسعه روستایی به‌عنوان یک سازه با جهت‌گیری کمی-کیفی، شفافیت عملکردی و اداری اندک در حوزه توسعه روستایی در میان دستگاه اجرایی؛ فقدان شاخص‌های (کمی-کیفی) مطلوب ارزیابی روند توسعه روستایی بر حسب مناطق مختلف استان و اقتضانات آن‌ها؛ بی‌توجهی و کم‌توجهی به داده‌ها توسط سیاست‌گذاران.
	کیفیت پژوهش در سیاست‌گذاری	ضعف در تخصص و تجربه مشاوران و مجریان طرح‌های پژوهشی توسعه‌ای در سطح استان به‌ویژه در حوزه توسعه روستایی؛ بودجه اندک پژوهش در حوزه توسعه روستایی استان؛ عدم بهره‌گیری از متخصصان علمی و مجریان بومی استان در پژوهش‌های مهم و بنیادین (پایه سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی) حوزه توسعه روستایی و منطقه‌ای استان؛ عدم پیوند مطالعات پژوهشی حوزه توسعه روستایی با برنامه‌های آمایشی و دوری از ماهیت فضایی آن‌ها.

مأخذ: یافته‌های پژوهش

مقوله اصلی: اشکالات فرایند سیاست‌گذاری (مسئله‌شناسی، تصمیم‌سازی و تدوین سیاست‌ها)

مقوله اصلی مقوله‌ای است که سایر مقولات بسیار بر آن تأکید داشته و به آن مرتبط می‌شوند (جدول ۳). در این زمینه، اشکالات در دو حوزه محتوایی (مسئله‌محوری، نیازمحوری و ابهام و چندپارچگی) و فرایند سیاست‌گذاری (تصمیم‌سازی، اجرا و نظارت) مشاهده می‌شود که سبب می‌شوند

تا سیاست‌گذاری توسعه روستایی استان به سیاست‌های بی‌کیفیت و نامناسب ختم شوند. مسئله‌محور و نیازمحور نبودن سیاست‌های توسعه روستایی در حوزه محتوایی موجب می‌شود تا علاوه بر تشدید ضعف‌ها و نارسایی‌های موجود و هدررفت منابع، زمان و هزینه‌های بالا نتوان به توان‌افزایی نواحی روستایی در راستای حرکت در مسیر تحقق‌پذیری برنامه‌های آمایشی استان و مأموریت‌های پیش‌بینی شده آن به‌ویژه در نواحی روستایی حرکت نمود با اینکه نقشی محوری و مرکزی در برنامه‌های سند آمایش استان دارند. نواحی روستایی جدای از سیاست‌های توسعه‌ای عمومی بایستی سیاست‌های متناسب و ویژه‌ای متناسب با اهداف و مأموریت‌های سند آمایش داشته باشند. از سویی دیگر، معضل همیشگی توسعه روستایی، یعنی چندبخشی بودن آن که منجر به عملکرد بخشی و ناهماهنگ می‌شود در حوزه سیاست‌گذاری نیز در عرصه توسعه روستایی استان کردستان به وضوح مشاهده می‌شود و بازتاب آن ضعف در هم‌گرایی افقی و عمودی و جزیره‌ای عمل کردن ارگان‌های اجرایی است؛ اصلی که در تضاد کامل با ماهیت سند راهبردی آمایش استان است که پیاده‌سازی آن در نواحی روستایی، نیازمند مکمل‌سازی و سازگار شدن سیاست‌ها و هماهنگی افقی و عمودی آن‌ها در سطوح اجرایی است. دو حوزه اجرا و نظارت، عرصه‌های اصلی در فرایند سیاست‌گذاری توسعه روستایی استان کردستان هستند که گزینه نخست به شدت با چالش و عدم مطلوبیت و گزینه دوم با فراموشی و بی‌اهمیتی روبرو شده است. بهترین سیاست‌ها هم زمانی که به شیوه نامناسب اجرایی شوند اثرگذاری اندکی خواهند داشت. بدنه اجرایی ضعیف و ناکارآمد اداری موجب شده که سیاست‌های توسعه روستایی استان در مرحله اجرا با شکست مواجه شود؛ همچنان که با گذشت سال‌های سیاست‌گذاری مبتنی بر تولید ثروت و اشتغال و حمایت همه‌جانبه از آن در نواحی روستایی، هنوز هم فقر روستایی، بیکاری و مهاجرت روستاییان در سطح استان استمرار یافته است. بخش عمده‌ای از مشکلات حوزه اجرا به عدم کارایی روش و سیستم نظارتی استان در حوزه توسعه‌ای بستگی دارد. سیاست‌گذاری در استان کردستان به مفهومی تقلیل یافته به برنامه‌نویسی و تدوین سیاست مرتبط شده و نظارت و ارزشیابی، نه تنها در مرحله سیاست‌گذاری و تصمیم‌سازی بلکه در حین و بعد از اجرای آن‌ها هم به شیوه‌ای مؤثر انجام نمی‌شود که نتیجه آن، تداوم وضعیت نامناسب اجرا و عدم جهت‌گیری و اثربخشی سیاست‌های اتخاذی برای حل معضلات واقعی نواحی روستایی استان بوده است. نظارت به بخش پس از اجرا تنها به گزارش‌گیری‌هایی از نهادهای اجرایی متعدد به‌صورت پراکنده و بدون هیچ بازخورد عملیاتی و میدانی محدود شده است.

جدول ۳. کدگذاری باز و محوری مقوله اصلی مؤثر بر سیاست‌گذاری توسعه روستایی استان کردستان در راستای نقش‌آفرینی در تحقق‌پذیری سند آمایش استان

طبقه - محوری	مقوله‌ها	مفاهیم
	ضعف در سیاست‌گذاری مسئله‌محوری و توسعه روستایی	ضعف در مسئله‌شناسی صحیح وضع موجود توسعه روستایی و منطقه‌ای استان؛ بالا به پایین تدوین شدن سیاست‌ها؛ فقدان شناخت نیازهای واقعی جامعه روستایی استان به تفکیک مناطق مختلف آن؛ عدم سیاست‌گذاری مبتنی بر حفظ و پایداری و بازچرخانی ارزش‌افزوده در محیط‌های روستایی و خروج آن‌ها به سمت نواحی شهری مهم استان (اشتغال، مهم‌ترین مسئله توسعه روستایی استان)؛ بی‌توجهی به توسعه ظرفیتی و توانمندسازی روستاییان در سیاست‌گذاری، سیاست‌های نامتوازن و ناکافی حمایت و پشتیبانی از ورود بخش خصوصی کارآمد در محیط روستایی؛ سیاست‌های نامتوازن و ناکافی حمایت و پشتیبانی از تعاونی‌ها و سازمان‌های تولیدی عرفی روستایی؛ سیاست‌گذاری در راستای بهره‌گیری از توان‌های بالفعل و نادیده گرفته شدن توان‌های بالقوه و ناشناخته روستاها؛ سیاست‌گذاری کالبدی مبتنی بر رفاه و عدم نیازمحوری زیرساختی مبتنی بر مزیت‌های رقابتی.
	چندپارچگی و ابهام در سیاست‌گذاری (عدم هماهنگی افقی و عمودی)	عدم حرکت به سمت مأموریت‌محوری به دستگاه‌های اجرایی و تأکید بر پروژه‌محوری در سیاست‌گذاری، ناهماهنگی و عدم مکمل‌سازی سیاست‌ها؛ وجود طرح‌های توسعه‌ای با ماهیت یکسان و سردرگمی و موازی‌کاری در اجرا؛ نامشخص و مبهم بودن منابع مالی تأمین‌کننده طرح‌های توسعه روستایی؛ هدف‌گذاری مبهم و چشم‌اندازسازی آرمانی و تبدیل برنامه‌ها به بیان آرزوهای بلندپروازانه (مشخص نبودن مسیر و نحوه دستیابی)؛ سیاست‌گذاری فن‌محورانه و صنعتی‌محور و دوری از بسترهای فرهنگی و اجتماعی در نواحی روستایی (توسعه گردشگری فرهنگی، کشاورزی...)، عدم سیاست‌گذاری ساختاری و اتخاذ سیاست‌های جایگزین و کم‌اثر؛ عدم تدوین بسته‌های سیاستی یکپارچه مبنی بر دید سیستمی؛ سیاست‌گذاری بدون پشتوانه و پیش‌بینی بسترها و الزامات.
	اشکالات حوزه اجرایی سیاست‌ها	ساختار اداری و اجرایی کند و ضعیف، انگیزه پایین مجریان جهت اجرای سیاست‌ها؛ محدودیت منابع و الزامات دهیاری‌ها جهت اجرایی نمودن سیاست‌ها؛ تفویض اختیار اندک به مدیران اجرایی سطح شهرستان‌ها جهت اجرایی نمودن سیاست‌ها و برنامه‌ها به شیوه منطقی و محلی؛ ضعف در هماهنگی و موازی‌کاری دستگاه‌های اجرایی؛ تبدیل نهادهای اجرایی به مجری صرف سیاست‌های توسعه روستایی (نه هدایتگر و تسهیلگر)؛ اجرای سیاست‌ها بدون بسترسازی و فراهم‌آوری الزامات (حوزه‌های آموزشی، زیرساختی، مالی، مدیریتی و...)؛ عدم انعطاف‌پذیری و خلاقیت‌محوری در اجرای برنامه‌های توسعه‌ای استان منطبق بر شرایط محلی (تسلط نگاه اداری).
اشکالات حوزه پایش، نظارت و ارزشیابی سیاست‌ها	سنجش مطلوبیت سیاست‌گذاری توسعه روستایی با تعداد پروژه‌ها و حجم سرمایه‌گذاری (دوری از ارزیابی بر مبنای اثربخشی)؛ محدودسازی ارزیابی به بعد از اجرای برنامه و پروژه‌ها (فقدان ارزیابی پسین، حین و بعد از اجرای سیاست)؛ ارزیابی سطحی و نامناسب در حوزه توسعه روستایی؛ ضعف در شاخص‌سازی مناسب ارزیابی‌ها؛ عدم وجود ساختار و متولی مشخص سیاست‌گذاری و پیگیری مسائل بخشی توسعه روستایی در استان؛ ابهامات در نحوه تدوین، بررسی و عملکرد گزارش‌های نظارتی و بی‌تأثیر بودن گزارش‌های عملکردی بر اجرایی شدن سیاست‌ها و برنامه‌ها و پروژه‌های منبعث از آن‌ها؛ عدم ارزیابی و پایش و پاسخگویی نهادی در ارتباط با تطبیق و هماهنگی برنامه‌ها با سند راهبردی آمایش سرزمین استان؛ عدم درس‌گیری از سیاست‌های پیشین و نقاط قوت و ضعف آن‌ها؛ عدم ورود سند راهبردی آمایش استان (پروژه‌های اولویت‌بندی شده) به بودجه‌ریزی عملیاتی سالیانه و در نتیجه ناتوانی در ارزیابی کارایی و پیشرفت آن؛ نبود نیروهای متخصص و تربیت یافته در حوزه نظارت؛ پیچیدگی نظارت و ارزیابی در سیاست‌گذاری بخشی موجود و بروکراسی ناشی از آن؛ وجود سازوکارهای موازی نظارتی و گزارش‌گیری در سطح دستگاه‌های اجرایی؛ رویکرد منفی و عدم استقبال مدیران اجرایی از نظارت و ارزیابی؛ اختیارات محدود واحدهای نظارتی در سازمان‌های مجری سیاست‌ها؛ به‌روز نبودن و سنتی بودن وضعیت و سیستم نظارتی توسعه‌ای در استان.	

اشکالات فرایند سیاست‌گذاری (مسئله‌شناسی، تصمیم‌سازی و تدوین سیاست‌ها)

مأخذ: یافته‌های پژوهش

مقاله زمینه‌ای: فاصله از سیاست‌گذاری توسعه منطقه‌ای بر پایه مدیریت یکپارچه فضا (با تأکید بر سند راهبردی آمایش استان)

مقاله زمینه‌ای مقوله‌ای است که در شکل‌گیری راهبردها و نوع کنش در راستای سیاست‌گذاری مطلوب، بسیار اثرگذار است و دربرگیرنده محیطی کلان‌تر از سطح توسعه روستایی و اشاره به وضعیت توسعه منطقه‌ای و سیاست‌گذاری مرتبط با آن و بستری است که توسعه روستایی در محدوده و ناشی از آن به وقوع می‌پیوندد. با توجه به گرایش مطالعه حاضر بر حرکت توسعه روستایی در مسیر توسعه منطقه‌ای و تحقق اهداف سند آمایش سرزمین استان با ماهیتی فضایی و منطقه‌ای، چالش‌های شناسایی شده در این حوزه نیز مورد شناسایی قرار گرفت که دارای اهمیتی غیر قابل انکار هستند. آنچه که از چالش‌های تعیین شده به واسطه کدگذاری در جدول ۴ مشخص است فاصله‌گیری اصول توسعه منطقه‌ای در استان کردستان از اصول منطقه‌گرایی نوین در راستای خلق فضای توسعه‌ای مبتنی بر مکان‌محوری، رقابت‌گرایی، هم‌پیوندی روستا-شهری، انعطاف در سیاست‌گذاری، جهت‌گیری پایین به بالا و مشارکتی و بهره‌گیری از فرصت‌های درونی و بیرونی است که تحقق توسعه روستایی و ایجاد شرایطی که بتواند به توان‌افزایی محیط‌های روستایی در راستای تحقق اهداف و مأموریت‌های سند آمایش استان ختم شود، دشوار خواهد بود. نکته قابل تامل، چالش‌ها و نارسایی‌های شناسایی شده در سیاست‌گذاری منطقه‌ای و هماهنگی سیاست‌گذاری توسعه روستایی با توسعه منطقه‌ای در سند راهبردی آمایش استان است. ابهامات و چالش‌هایی که برآیند سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی بالا به پایین و تخصص‌محورانه و نیز، عدم توجه کافی به سیاست‌گذاری مبتنی بر واقعیت‌های میدانی و داده‌های کیفی در ترکیب با داده‌های کمی در این سند راهبردی است. از سویی دیگر، تفکر برنامه‌ریزی فضایی و سیاست‌گذاری فضایی در استان کردستان، مفهوم و رویکردی ناآشنا بوده و سیاست‌گذاری‌های توسعه‌ای بدون توجه به آثار فضایی آن‌ها انجام می‌پذیرد تا در نتیجه آن، تعادل و توازن فضایی در نواحی شهری و روستایی و مناطق سکونتی استان حاصل نشود. شهرگرایی سیاست‌گذاری‌ها به تمرکزگرایی منافع توسعه‌ای و امکانات منجر شده و نواحی روستایی را در حاشیه و پیرامون تابع آن‌ها نموده و به تبع آن، هم‌پیوندی روستا-شهری، بسیار کم‌رنگ شده است. فقدان دید فضایی و بی‌اهمیتی به توسعه منطقه‌ای، سبب شده تا سیاست‌گذاری بخشی و منطقه‌ای در عرصه فضای توسعه‌ای استان کردستان در هماهنگی با یکدیگر نباشند و سیاست‌گذاری و عملکرد بخشی و جزیره‌ای و عدم هماهنگی سیاست‌های محلی و بخشی در ارتباط با سیاست‌گذاری‌های کلان فضایی- منطقه‌ای در سطح استان شکل گیرد. نمود آن، مشخص نبودن نحوه پیوند سیاست‌های بخشی توسعه روستایی استان کردستان با سیاست‌های کلان توسعه منطقه‌ای در سند آمایش استان است. اما آنچه که جای تامل دارد شکل‌گیری مقوله نارسایی‌های پیوند توسعه روستایی با توسعه

ترسیم الگوی چالش‌های سیاست‌گذاری توسعه.....

منطقه‌ای در سند آمایش است. به واقع، توسعه روستایی استان کردستان در سند راهبردی آمایش به شیوه‌ای پرابهام و نامشخص تعریف و تحدید شده و به‌ویژه در حوزه تعیین مناطق عملکردی و هم‌پیوندی و رقابت‌گرایی آن‌ها در قالب زنجیره‌های فعالیتی و نحوه فعالیت و تقسیم کار نواحی روستایی، ابهامات بسیاری وجود دارد. به بیانی دیگر، توسعه روستایی استان کردستان نه در فضای موجود سیاست‌گذاری توسعه استان و نه در سند راهبردی آمایش آن در مسیر توسعه منطقه‌ای و بهبود فضای کمیاب توسعه‌ای به شیوه رضایت‌بخش، هدایت و تعریف نشده است.

جدول ۴. کدگذاری باز و محوری مقوله زمینه‌ای مؤثر بر سیاست‌گذاری توسعه روستایی استان کردستان در راستای نقش‌آفرینی در تحقق‌پذیری سند آمایش

طبقات محوری	مقوله‌ها	مفاهیم
فاصله از سیاست‌گذاری توسعه منطقه‌ای بر پایه مدیریت یکپارچه فضا (با تأکید بر سند راهبردی آمایش استان)	نارسایی‌های سیاست‌گذاری منطقه‌ای در سند آمایش سرزمین	مسئله‌شناسی ضعیف در سند آمایش (بی‌توجهی به روندهای شکل‌دهنده ضعف و نارسایی‌های توسعه استان)؛ تدوین بالا به پایین سند آمایش استان؛ ضعف در تعیین مناطق عملکردی و مکمل‌سازی فعالیت‌های اقتصادی و ایجاد هم‌پیوندی در سند راهبردی آمایش استان؛ نامناسب بودن شکل‌بندی و استخوان‌بندی نظام استقرار روستاها و عدم توجه در سند آمایش استان به ایجاد شبکه‌های سکونتگاهی بر مبنای مناطق عملکردی؛ عدم تنوع‌بخشی به سیاست‌گذاری‌ها مبتنی بر نیازهای مناطق عملکردی برنامه آمایش استان؛ ابهام در فرصت‌محوری تجارت مرزی و بازار پر تقاضای اقلیم کردستان عراق برای نواحی توسعه روستایی استان به‌ویژه مناطق مرزی؛ ابهام در نحوه اجرایی شدن رویکرد درون‌زا-بیرون‌زای اتخاذی در سند راهبردی آمایش استان؛ شهرگرایی و تأکید بر توسعه شهری در مطالعات سند آمایش استان.
	ضعف تفکر سیاست‌گذاری فضایی مبتنی بر مکان‌محوری	یکسان بودن سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی مبتنی بر آن در سطح استان با وجود تفاوت‌های گسترده اقتصادی، اجتماعی و طبیعی؛ دیدگاه مرکز-پیرامون در توسعه روستایی استان و تأکید بر روستاهای پر جمعیت و نزدیک به شهر؛ مداخلات سیاسی و رابطه‌ای در جذب و تخصیص منابع و دور شدن از نگاه تعادل‌بخشی فضایی؛ نادیده گرفته شدن اثرات فضایی سیاست‌گذاری‌ها در سطح استان؛ فقدان نگاه منظومه‌ای و سیاست‌گذاری نقطه‌ای به‌ویژه در حوزه توسعه روستایی؛ بی‌توجهی به روند شکل‌گیری پیوندهای روستاشهری و اثرگذاری آن در خلق فضای مناسب توسعه‌ای؛ بی‌توجهی به مفاهیم رقابت‌پذیری و عدالت فضایی؛ خلق و سازمان‌دهی فضای کمیاب توسعه‌ای در سیاست‌گذاری؛ تعریف نامناسب منطقه در سطح استان و انطباق آن با مرزهای اداری؛ فقدان سازوکار مسئله‌شناسی توسعه منطقه‌ای در استان؛ فقدان یک رویکرد و الگوی مشخص توسعه منطقه‌ای در استان؛ کمبود نیروی متخصص در حوزه آمایش در عرصه سیاست‌گذاری استان.
	سیاست‌گذاری شهرمحور و تمرکزگرایی فضایی در نواحی شهری	توزیع نامتوازن پروژه‌های کلان توسعه‌ای در پهنه فضایی استان؛ در حاشیه بودن توسعه روستایی نسبت به توسعه شهری در استان؛ در انزوا قرارگرفتن روستاهای مرزی و کم‌جمعیت در سیاست‌گذاری‌ها و توزیع منافع توسعه‌ای؛ سیاست‌گذاری توسعه شهری و منطقه‌ای آسیب‌زا برای توسعه روستایی؛ سیاست‌گذاری متخصصین توسعه شهری برای توسعه نواحی روستایی.

طبقات محوری	مقوله‌ها	مفاهیم
ابهام در پیوند سیاست‌گذاری فضایی و بخشی با تأکید بر سند آمایش	عدم آشنایی مدیران اجرایی در حوزه‌های مختلف با ماهیت آمایش سرزمین و سند راهبردی آمایش استان؛ عدم برجسته‌سازی نقش و اهمیت سند راهبردی آمایش استان در عرصه سیاست‌گذاری و اجرایی؛ عدم هماهنگی نهادهای سیاست‌گذار منطقه‌ای در سطح استان با دستگاه‌های بخشی و اجرایی؛ روشن نبودن ساز و کار هماهنگی طرح‌ها و برنامه‌ها و تبعیت طرح‌های پایین‌دست و محلی از طرح آمایش؛ عدم وجود یک کارگروه در راستای تطبیق سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها و اقدامات توسعه‌ای دستگاه‌های اجرایی (بخشی) با سیاست‌گذاری فضایی سند راهبردی آمایش استان؛ ماهیت چندبخشی توسعه روستایی و سیاست‌گذاری بخشی آن؛ عدم وجود یک کارگروه ویژه توسعه روستایی و زیرمجموعه بودن توسعه روستایی در کارگروه‌های مختلف توسعه‌ای استان.	
نارسایی‌های پیوند توسعه روستایی با توسعه منطقه‌ای در سند آمایش	عدم سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی توسعه روستایی بر مبنای زنجیره‌های محصولات کلیدی در مناطق مختلف استان در سند آمایش؛ عدم در نظرگیری مزیت‌های رقابتی تعیین شده در سند راهبردی آمایش استان در سیاست‌گذاری توسعه نواحی روستایی؛ ضعف در شناسایی، ترسیم و تبیین زنجیره‌ها و مزیت‌های رقابتی در نواحی روستایی در سند آمایش؛ عدم برجسته‌سازی و ابهام نقش و جایگاه توسعه روستایی در توسعه استان و سند راهبردی آمایش؛ فقدان رویکرد نظری مشخص ساماندهی و خلق فضای توسعه‌ای روستاهای استان؛ مسئله‌شناسی ضعیف در سند آمایش (بی‌توجهی به روندهای شکل‌دهنده ضعف و نارسایی‌های توسعه روستایی).	

مأخذ: یافته‌های پژوهش

مقوله‌های مداخله‌گر: ضعف در حکمروایی روستایی و شناخت و ذهنیت شخصی سیاست‌گذاران توسعه‌ای

مقوله‌های مداخله‌گر مقوله‌هایی هستند که نقش واسطه‌ای و میانجی را در شکل‌گیری و تسهیل واکنش‌ها و راهبردها در شرایط زمینه‌ای موجود دارند. در واقع، می‌توان از آن‌ها به‌عنوان متغیرهای علی ثانویه نام برد. در این ارتباط، مقوله‌های شناسایی شده حاصل از کدگذاری در جدول ۵ در دو بعد ضعف حکمروایی و شناخت و ذهنیت نامناسب سیاست‌گذاران توسعه‌ای جای گرفتند. حکمروایی و مدیریت شایسته آن در سیاست‌گذاری توسعه روستایی از مرحله تدوین تا اجرا و نظارت اثرگذار بوده و سیاست‌گذاری صحیح، ارتباط و هم‌پیوندی بالایی با وجود شاخصه‌های حکمروایی در محیط سیاست‌گذاری دارد. وقتی بحث‌های تئوریک عملیاتی شود آن وقت شفافیت، مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی و در نهایت حکمروایی خوب ایجاد می‌شود. ضعف مدیریت، عامل مهمی در شکست فرایند سیاست‌گذاری توسعه روستایی است. محیط سیاست‌گذاری توسعه‌ای و به‌ویژه توسعه روستایی استان کردستان با شاخصه‌های حکمروایی و مدیریت شایسته، فاصله بسیاری داشته و مدیریت

تخصص‌محورانه و قدرت‌مآبانه با نگرش ابزاری به روستاییان بر این محیط تسلط دارد که برآیند آن، شکل‌گیری نارسایی و چالش‌های متعدد شناخته شده در این مقوله هستند. در این طبقه‌محوری، ضعف در عملکرد کنشگران محلی در عرصه سیاست‌گذاری تجمیع می‌یابد؛ چراکه در محیط‌های روستایی در انزوا و محرومی همانند استان کردستان که توسعه ظرفیتی و توانمندسازی به‌عنوان اولویت اصلی درک نشده است، شرایط اجتماع و عملکرد کنشگران روستایی نمی‌تواند منطبق بر اصول نوین حکمروایی روستایی باشد. بر همین اساس، ذی‌نفعان اصلی توسعه در جریان سیاست‌گذاری نادیده گرفته شده یا قدرت اثرگذاری اندکی دارند. نمونه آن در استان کردستان، عدم بهره‌گیری از نخبگان روستایی در شوراهای سیاست‌گذاری توسعه‌ای و یا همکاری و مشارکت با آنها در پیاده‌سازی برنامه‌های اجرایی در سطح نواحی روستایی است. در همین ارتباط، فقدان کارآفرینان سیاست‌گذار در عرصه توسعه روستایی استان کردستان مشاهده می‌شود که بتوانند در پنجره‌های فرصت و بزنگاه‌های سیاست‌گذاری، جریان و شکل سیاست‌گذاری توسعه‌ای را به سمت اتخاذ سیاست‌های صحیح توسعه روستایی مبتنی بر مسئله‌محوری و نیازمحوری تغییر دهند که این امر نیز به‌واسطه ضعف در ایجاد فضای مشارکت، عدم بهره‌گیری و رشد این‌چنین افراد در محیط‌های روستایی و سیاست‌گذاری توسعه‌ای استان مبتنی بر فاصله از شرایط موجود از شاخصه‌های حکمروایی مطلوب توسعه‌ای است.

دیگر مقوله تجمیع‌یافته مرتبط با شناخت، آگاهی و ذهنیت فردی سیاست‌گذاران توسعه روستایی استان کردستان در ارتباط با مؤلفه‌ها و مفاهیم مرتبط با سیاست‌گذاری توسعه‌ای و توسعه روستایی است. سیاست‌ها بر اساس مجموعه نگرش‌ها، خواسته‌ها و ذهنیت‌ها شکل گرفته و پایدار می‌شوند و تصور خواسته‌های ذی‌نفعان نیز که نیاز به آشنایی با واقعیت‌های میدانی و تعامل با آنها توسط سیاست‌گذاران دارند در ساختار ذهنی سیاست‌گذاران، شکل سیاست پیدا می‌کند (عدم تعامل و تجربه میدانی به معنی تدوین سیاست‌های به دور از واقعیت‌گرایی و نیازمحوری). این در حالی است که دیدگاه خردگرایی صرف و ناآشنایی با مفاهیم سیاست‌گذاری و رویکردها و مفاهیم مرتبط با توسعه روستایی در میان سیاست‌گذاران از علل بنیادین رقم خوردن چالش‌های موجود در این مقوله است. نیروهای تخصصی در حوزه سیاست‌گذاری توسعه روستایی در استان بسیار اندک بوده و سیاست‌گذاران توسعه روستایی استان بیشتر دارای تخصص‌های مرتبط با توسعه شهری و با آشنایی اندک با مفاهیم، رویکردها، مدل‌های توسعه روستایی و با تجربه اندک میدانی و تجربه واقعی برنامه‌ریزی توسعه روستایی هستند.

جدول ۵. کدگذاری باز و محوری مقوله مداخله‌گر مؤثر بر سیاست‌گذاری توسعه روستایی استان کردستان در راستای نقش‌آفرینی در تحقق‌پذیری سند آمایش

طبقات محوری	مقوله‌ها	مفاهیم
ضعف در حکمروایی روستایی	پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری	عدم پاسخگویی سیاست‌گذارها به وضعیت اثربخشی سیاست‌های اتخاذ شده در دوره مدیریتی و پس از آن؛ عدم پاسخگویی دستگاه‌های اجرایی در حوزه توسعه روستایی؛ شفافیت اندک در اجرای سیاست‌ها و آگاه‌سازی روستاییان در ارتباط با منافع قابل تصور و حقوق پیش‌بینی شده آن‌ها.
	تعهد	عدول از ایده‌آل‌ها و برنامه‌ها به دلیل ملاحظات زمانی و منافع شخصی و فشارهای سیاسی؛ چانه‌زنی اندک مسئولان (جذب منابع ملی و استانی) در حوزه توسعه روستایی در سطح استانی و ملی با توجه به موقعیت استراتژیک استان و نواحی روستایی آن.
	مشارکت و هم‌گرایی با جامعه محلی	عدم ارتباط و سطح اندک اعتماد میان مردم محلی و نهادهای اجرایی؛ نگرش ابزاری به روستاییان در سیاست‌گذاری؛ عدم ورود نخبگان روستایی به کارگروه‌های مرتبط با توسعه روستایی استان؛ عدم مشارکت و در نظرگیری انجمن‌های مردم‌نهاد؛ عدم حمایت و پشتیبانی از شکل‌گیری نهادها و شبکه‌های محلی متناسب با نیازهای نوین جامعه روستایی؛ عدم توجه به اعتقادات، سنن و باورهای مردم محلی (بسترهای اجتماعی) در سیاست‌گذاری توسعه روستایی؛ عدم مشارکت روستاییان در فرایند سیاست‌گذاری به‌ویژه حوزه اجرا.
	هم‌افزایی، یکپارچگی و کارایی مدیریتی	تقلیل نقش مدیران محلی روستایی به حوزه اجرایی و ساماندهی کالبدی در فرایند سیاست‌گذاری؛ مشارکتی و شورایی نبودن سیاست‌گذاری توسعه روستایی استان؛ تسلط نحوه مدیریت بخشی و چندگانه؛ مدیران ناکارآمد عرصه محلی؛ سیاست‌زدگی مدیریت توسعه‌های استان؛ دید امنیتی و تهدیدمحورانه در عرصه توسعه استان کردستان.
	ضعف عملکرد کنشگران محلی در سیاست‌گذاری	تسلط شاخص‌های خرده فرهنگ دهقانی بر سکونتگاه‌های روستایی استان؛ ضعف شبکه‌سازی و تشکیل گروه‌های فشار در میان جامعه و نخبگان روستایی؛ کاهش میزان سرمایه و هم‌گرایی اجتماعی و اقتصادی در میان روستاییان؛ عدم وجود کارآفرینان سیاسی (اثرگذار در تغییر سیاست‌ها) در حوزه سیاست‌گذاری توسعه روستایی استان.
	ناشناخته بودن فضای توسعه روستایی استان برای سیاست‌گذاران	تخصیص اندک سیاست‌گذاران در سطح علمی و تجربه‌گرایی در حوزه سیاست‌گذاری توسعه روستایی و منطقه‌ای؛ فقدان تجربه میدانی از برنامه‌ریزی توسعه روستایی و آشنایی با نیازها و تغییرات نوین جوامع روستایی؛ عدم بازدید میدانی و شناخت فضای اقتصادی، اجتماعی و طبیعی نواحی روستایی در مناطق مختلف تحت برنامه‌ریزی؛ تخصص‌گرایی افراطی و عدم پذیرش دیدگاه‌های نوین در عرصه سیاست‌گذاری استان؛ عدم باور به رویکرد مشارکتی و اثربخشی آن در سیاست‌گذاری و اجرا.
	ضعف بنیان‌های فکری و علمی در توسعه و سیاست‌گذاری توسعه روستایی	تقلیل‌گرایی فرایند سیاست‌گذاری به مرحله تدوین برنامه؛ دید رشدگرایانه (سودمحوری) در حوزه سیاست‌گذاری توسعه روستایی به‌ویژه در حوزه منابع طبیعی؛ غفلت از ابعاد اجتماعی- فرهنگی توسعه روستایی (تقویت سرمایه اجتماعی و...); تقلیل‌گرایی سیاست‌گذاری توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی نواحی روستایی مبتنی بر تزریق بودجه صرف؛ نگاه بودجه‌ای به توسعه روستایی در نهادهای مختلف اجرایی (جذب بودجه برای دستگاه)؛ کم‌توجهی به رویکرد درون‌زا و ظرفیت‌های بومی و دیدگاه برون‌زای سیاست‌گذاری استان؛ فقدان تفکر سیستمی برای حل مسائل و سیاست‌گذاری مبتنی بر آن؛ ضعف در تعریف فرایند توسعه به طور اعم (تقلیل‌گرایی به یک برنامه عملیاتی)؛ نگرش به روستاها به‌ویژه روستاهای کوچک و دورافتاده و مرزی به‌عنوان مناطق کم‌توان و مصرف‌کننده، گرایش به سیاست‌گذاری شهری و پروژه‌های سرمایه‌گذاری‌های کلان به‌عنوان مهم‌ترین محرک توسعه استان؛ تقلیل تعریف روستا و ماهیت آن به‌عنوان یک واحد سکونتی.

ضعف در حکمروایی روستایی

شناختن و ذهنیت شخصی سیاست‌گذاران توسعه‌های

مأخذ: یافته‌های پژوهش

مقاله راهبردی: اصلاح فرایند، محتوا و کیفیت سیاست‌گذاری بر پایه منطقه‌گرایی نوین و توسعه یکپارچه روستایی

مقاله‌های راهبردی مقوله‌هایی هستند که تحت تأثیر شرایط زمینه‌ای و مداخله‌گر، عامل سازمان‌دهی، جهت‌دهی و پاسخی به مقوله‌های علی در راستای دستیابی به اهداف هستند. در واقع، این مقوله بستر ساز و محرک توان‌افزایی نواحی روستایی در راستای حرکت و نقش‌آفرینی در مسیر توسعه منطقه‌ای و تحقق‌پذیری اهداف سند آمایش استان خواهند بود. نتایج جدول ۶ مبتنی بر مقوله محوری حاصل از تلفیق مقوله‌های مرکزی نشان می‌دهد که در وهله اول، نیاز به اصلاح فرایند و ساختار سیاست‌گذاری توسعه‌ای به منظور اصلاح کیفیت وجود دارد. سپس، لزوم اصلاح محتوای سیاست‌های تدوینی بر مبنای گفتمان منطقه‌گرایی نوین و توسعه یکپارچه روستایی حاصل از این گفتمان در راستای اثربخشی احساس می‌شود. با توجه به نیاز حرکت نواحی روستایی در مسیر تحقق اهداف و مأموریت‌های سند آمایش استان و قابلیت اثرگذاری نواحی روستایی در سازمان‌دهی فضای توسعه استان، گرایش به منطقه‌گرایی نوین مبتنی بر مکان‌محوری، نیازمحوری، مشارکت‌گرایی، حکمروایی، عدالت‌محوری فضایی، رقابت‌گرایی مناطق عملکردی، بسیج منافع و توانمندسازی، لازمه ساماندهی فضای توسعه‌ای بوده و در این میان، رویکرد توسعه یکپارچه روستایی متضمن توان‌افزایی و عملکرد اثربخش نواحی روستایی در این زمینه و بستر خواهد بود.

جدول ۶. کدگذاری باز و محوری مقوله‌های راهبردی مؤثر بر سیاست‌گذاری توسعه روستایی استان کردستان در راستای نقش‌آفرینی در تحقق سند آمایش

مقاله محوری	مقاله‌های مرکزی	مفاهیم
پایه منطقه‌گرایی نوین و توسعه یکپارچه روستایی	سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی آینده‌محور	تقویت تفکر سیاست‌گذاری و مدیریت استراتژیک در میان سیاست‌گذاران توسعه‌ای استان؛ توجه به پیشران‌ها به جای سیاست‌گذاری برای تمامی عوامل؛ سیاست‌گذاری کنش‌گرایانه و فعالانه به‌ویژه در حوزه پشتیبانی و حمایت؛ پایدارسازی سیاست‌ها با تأکید بر بازنگری آن‌ها متناسب با تغییرات؛ ثبات مدیران توسعه‌ای کارآمد.
	تمرکززدایی و یکپارچگی فضایی و هم‌افزایی مدیریتی	ارزیابی اثرات فضایی در سیاست‌گذاری توسعه‌ای؛ توزیع منافع بر پایه عدالت فضایی در نواحی روستایی؛ تشکیل کارگروه توسعه‌ای منطقه‌ای و سیاست‌گذاری فضایی در استان (زیرمجموعه شورای توسعه استان)؛ شناسایی مسائل مهم توسعه منطقه‌ای استان؛ سیاست‌گذاری در راستای ایجاد هم‌پیوندی عملکردی-شهری و روستایی؛ فعالیت‌های نظارتی در راستای جلوگیری از اعمال نفوذهای سیاسی و اداری در سیاست‌گذاری و توزیع منافع؛ جذب و آموزش نیروهای اداری در حوزه توسعه منطقه؛ اجرای متوازن پروژه‌های توسعه‌ای کلان در سطح استان با تأکید بر نواحی روستایی؛ مأموریت‌محور نمودن فعالیت‌های اجرایی دستگاه‌های توسعه‌ای؛ ایجاد هماهنگی افقی و عمودی در عرصه اجرایی؛ تشکیل کارگروه هماهنگ‌سازی و مکمل‌سازی سیاست‌های توسعه استان؛ یکپارچه‌سازی سیاست‌های توسعه روستایی در بخش‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، محیطی و فضایی در قالب یک بسته سیاستی ترکیبی؛ برجسته‌سازی و دادن اختیارات اجرایی به دفتر توسعه روستایی استانداری استان در راستای هماهنگ‌سازی و پیگیری امور مرتبط با توسعه روستایی استان؛ هماهنگ‌سازی سیاست‌های توسعه کشاورزی و ساماندهی کالبدی بنیاد مسکن در قالب فرایند توسعه روستایی استان.

مفاهیم	مقوله‌های مرکزی	مقوله محوری
منطقه‌گرایی به جای بخشی‌نگری و پروژه‌محوری در سیاست‌گذاری با تأکید بر مناطق عملکردی (تعیین در سند آمایش استان)؛ ایجاد و تقویت خوشه‌ها، منظومه‌ها و شبکه‌ها با تأکید بر مطالعات سند آمایش و سایر اسناد توسعه‌ای استان و هدایت جریان توسعه استان در این خوشه‌ها توسط شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان؛ اصلاح الگوی استقرار و پیوند روستاها بر مبنای زنجیره‌های فعالیتی و تشکیل شبکه‌ها در سند آمایش استان؛ تخصیص منابع توسعه‌ای با توجه به مطلوبیت پیشرفت مناطق عملکردی سند آمایش استان.	سیاست‌گذاری منطقه‌ای رقابت‌محور	
ارزیابی مبتنی بر اثربخشی در سیاست‌گذاری؛ ارزیابی سیاست‌ها قبل از تأیید و تصویب مبتنی بر نحوه اثرگذاری آن‌ها بر نواحی روستایی و توسعه فضایی استان؛ ثبت تجربیات اجرای سیاست‌ها و انتقال به مدیران؛ تدوین شاخص‌های کمی و کیفی در حوزه ارزیابی؛ تعیین کارگروه و مرجعیت واحد در راستای نظارت و گزارش‌گیری از نهاد اجرایی با اختیارات اجرایی؛ ورود برنامه و پروژه‌های سند آمایش استان در بودجه‌ریزی سالیانه استان؛ شفافیت و به‌روز نمودن نحوه نظارت؛ افزایش نظارت‌های حین اجرای سیاست‌ها در راستای بازنگری؛ ایجاد سیستم تشویقی و تنبیهی مناسب مبتنی بر گزارش‌های ارزیابی حاصل از اجرای سیاست‌ها توسط استانداری و شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان؛ آموزش افراد مسئول در حوزه نظارتی در ارتباط با نحوه ارزیابی سیاست‌گذاری‌ها در سه مرحله قبل، حین و بعد از اجرا؛ حمایت از مطلوبیت فرایند سیاست‌گذاری به جای افراد.	ارزیابی و نظارت مستمر	
پیش‌بینی سازوکار تأمین مالی پایدار سیاست‌های توسعه روستایی؛ سیاست‌گذاری مبتنی بر واقعیت‌گرایی و شفاف‌سازی منابع و مسیر تحقق؛ سیاست‌گذاری مبتنی بر اقتصادی نمودن نموده‌های فرهنگی و اجتماعی در عرصه‌های مختلف کشاورزی، گردشگری، آداب و رسوم و سنت‌ها و...؛ سیاست‌گذاری مبتنی بر بسترسازی و پیش‌بینی الزامات و پیش‌نیازها؛ اصلاح فرایندهای اداری و اجرایی به جای افزایش کارگروه و نهادهای موازی؛ بهره‌گیری از مدیران اجرایی کارآمد، بومی، جوان و با پشتکار؛ توانمندسازی و تفویض اختیار به دهیاری‌ها در حوزه اجرایی و تصمیم‌گیری؛ انعطاف‌پذیری و خلاقیت‌محوری مجریان در اجرای سیاست‌ها در مناطق مختلف متناسب با اقتضانات اجتماعی، فرهنگی و طبیعی؛ تبدیل نهادهای اجرایی به تسهیلگران توسعه روستایی؛ مسئله‌شناسی صحیح و جامع از نیازهای توسعه روستایی استان و تصمیم‌سازی بر مبنای آن‌ها؛ تدوین شاخص‌های کمی و کیفی ارزیابی و گردآوری داده‌های مبنای سیاست‌گذاری متناسب با شرایط توسعه روستایی در مناطق و گروه‌های مختلف؛ تعریف و اجرای نظام کارآمد آمارگیری در عرصه توسعه روستایی در بخش‌های مختلف آن توسط نهادهای اجرایی؛ تطبیق سیاست‌ها با واقعیت‌های آماری؛ آموزش کارکنان اجرایی در ارتباط با آمارگیری کمی و کیفی از واقعیت‌های میدانی توسعه روستایی؛ تخصیص منابع متناسب با میزان و نحوه اجرای سیاست‌ها به نهادهای اجرایی.	اصلاح ساختار تصمیم‌سازی و اجرای پیام‌محور	
تعیین الگو و مدل توسعه منطقه‌ای و روستایی و بومی‌سازی آن با سیاست‌گذاری صحیح در سطح استان؛ تدوین نظریه‌ها و دیدگاه‌ها، سیاست‌ها، برنامه‌های اجرایی، اقدام‌ها و پروژه‌ها با مشخص نمودن وظایف دستگاه‌های اجرایی به‌صورت یک بسته واحد سیاست‌گذاری.	تدوین دکترین توسعه منطقه‌ای و روستایی	
حمایت از پژوهشگران با بنیه علمی و تجربی مناسب در عرصه توسعه روستایی استان با گرایش به بومیان در هر منطقه؛ تقویت مرکز کردستان‌شناسی دانشگاه کردستان و کارگروه توسعه روستایی آن؛ افزایش بودجه مطالعات پژوهشی با کیفیت در حوزه توسعه استان به‌ویژه توسعه روستایی؛ هدایت بودجه مطالعات پژوهشی حوزه توسعه روستایی به پژوهش‌های کاربردی و نیازمحور؛ تبدیل یافته‌های پژوهش‌ها به مبنای سیاست‌گذاری و اجرایی نمودن نتایج آن‌ها با بهره‌گیری از مجریان طرح.	سیاست‌پژوهی منسجم و مسئله‌محور	

ترسیم الگوی چالش‌های سیاست‌گذاری توسعه.....

مفاهیم	مقوله‌های مرکزی	مقوله محوری
بازتعریف جایگاه و اهمیت توسعه روستایی در فضای توسعه‌ای و برنامه‌ریزی استان؛ ساماندهی اقدامات پراکنده توسعه‌ای نهادهای اجرایی در قالبی هدفمند و یکپارچه؛ تشکیل کارگروه ویژه توسعه روستایی در شورای توسعه استان؛ مشخص نمودن سهم توسعه روستایی از بودجه سالیانه و اختصاص بودجه ویژه و چپشی.	نگاه یکپارچه و راهبردی به توسعه روستایی	
تشکیل شورای نخبگان توسعه روستایی استان با حضور تمامی ذی‌نفعان؛ حضور روستاییان از مناطق مسئله‌دار در سیاست‌گذاری ویژه مناطق آن‌ها؛ شناخت و تأمین نیازهای زیرساختی ویژه مبتنی بر مزیت‌های رقابتی در نواحی روستایی؛ تقویت روحیه تعاون و همکاری و پشتیبانی نهادی از فعالیت‌های مشترک؛ افزایش و تقویت سرمایه اجتماعی در نواحی روستایی؛ به‌روز نمودن و احیای سازمان‌های عرفی تولیدی و همکاری؛ سیاست‌گذاری مبتنی بر بهبود فضای کسب و کار نواحی روستایی به‌ویژه مناطق مرزی؛ آموزش و مهارت‌آفرینی در میان روستاییان؛ بهره‌گیری در سیاست‌گذاری و اجرایی شدن طرح تدوین شده توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی نواحی روستایی استان؛ بهبود سطح زیرساختی و کالبدی روستاها؛ مشخص بودن نحوه و میزان مشارکت مردم محلی در فرایند سیاست‌گذاری؛ تدوین سیاست‌های حمایتی و پشتیبانی ویژه از گروه‌های اجتماعی حساس و اثرگذار روستایی (تحصیل کرده‌ها، زنان، مهاجران بازگشتی و..)	مردم‌محوری، مکان‌محوری و مسئله‌محوری در سیاست‌گذاری	
الزام و برجسته‌سازی نقش و اهمیت سند راهبردی آمایش استان در عرصه سیاست‌گذاری و اجرایی؛ هماهنگی نهادهای سیاست‌گذار منطقه‌ای در سطح استان با دستگاه‌های بخشی و اجرایی؛ تطبیق سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها و اقدامات توسعه‌ای دستگاه‌های اجرایی (بخشی) با سیاست‌گذاری فضایی سند راهبردی آمایش استان (افزایش قدرت اجرایی کارگروه آمایش استان در سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی و یا تشکیل کارگروه بخشی در شورای توسعه و برنامه‌ریزی استان). بازنگری در سند آمایش استان در ارتباط با تعیین مناطق عملکردی، نحوه هم‌پیوندی آن‌ها و برجسته‌سازی و تعیین نقش روستاها در این مناطق بر مبنای داده‌های آماری کمی و کیفی؛ در نظرگیری برنامه‌های آمایش استان در سیاست‌گذاری توسعه روستایی مناطق مختلف؛ عملیاتی‌سازی رویکرد درون‌زا-برون‌زای توسعه‌ای پیشنهادی سند آمایش در عرصه توسعه روستایی به‌ویژه در نواحی روستایی مرزی با قابلیت بهره‌گیری از فرصت تجارت مرزی با اقلیم کردستان عراق.	بازنگری و برجسته‌سازی سند راهبردی آمایش در عرصه سیاست‌گذاری و توسعه روستایی	
شایسته‌سالاری و شایسته‌گزینی در مدیریت توسعه روستایی؛ آگاه‌سازی روستاییان در ارتباط با منافع قابل تصور و حقوق پیش‌بینی شده آن‌ها در اجرایی شدن سیاست‌ها؛ پاسخگو نمودن سیاست‌گذارها و مدیران اجرایی در قبال سیاست‌گذاری و اجرای سیاست‌ها؛ افزایش جذب منابع توسعه‌ای و حمایتی از نهادهای بالادست با توجه به موقعیت استراتژیک استان و نواحی روستایی آن؛ احیای سطح اعتماد مردم محلی به نهادهای اجرایی؛ حمایت از تشکیل و تقویت انجمن‌های مردم‌نهاد حوزه توسعه روستایی؛ سیاست‌گذاری و اجرای سیاست‌های مبتنی بر باورهای اجتماعی و فرهنگی در مناطق مختلف استان؛ مشارکتی و شورایی بودن سیاست‌گذاری توسعه روستایی استان؛ توانمندسازی دهیاران و مدیران محلی؛ حرکت به سمت دید مدیریتی فرصت‌محورانه در سیاست‌گذاری تأمین امنیت و توسعه استان به‌ویژه روستاهای مرزی، شبکه‌سازی میان نخبگان، کارآفرینان و روستاییان تحصیل کرده.	تحقق حکمروایی مطلوب روستایی در سیاست‌گذاری	
ورود و انتخاب سیاست‌گذاران با سطح علمی و تجربه‌گرایی مناسب در حوزه سیاست‌گذاری توسعه روستایی و منطقه‌ای؛ الزام مدیران اجرایی و کلان استانی به بازدیدهای میدانی مستمر از نواحی روستایی استان؛ آموزش مستمر مدیران اجرایی در ارتباط با سیاست‌گذاری و مفاهیم بنیان‌های توسعه روستایی و منطقه‌ای؛ برجسته‌سازی اهمیت توسعه کسب و کارهای خرد و خانوادگی نواحی روستایی در توسعه کلی استان؛ ارائه بازخوردهای اجرا و تدوین سیاست‌های توسعه‌ای با رویکردهای مشارکتی و غیر مشارکتی به سیاست‌گذاران در سطح استان.	آگاهی محوری و ارتقای شناختی سیاست‌گذاران	

مأخذ: یافته‌های پژوهش

مقاله پیامد: خلق و ساماندهی فضای کمیاب توسعه‌ای

مقاله‌های پیامد مقاله‌هایی هستند که در نتیجه منافع و پیامدهای حاصل از اتخاذ راهبردها، ایجاد می‌شوند (جدول ۷). با بکارگیری راهبردهای مطرح شده می‌توان به خلق و ساماندهی فضای کمیاب توسعه‌ای در سطح استان دست یافت که بخش مهمی از آن به واسطه ماهیت سکونتگاهی استان کردستان وابسته به عملکرد نواحی روستایی است. خلق و ساماندهی فضای توسعه‌ای که هدف نهایی سند راهبردی آمایش است به‌عنوان فضایی کمیاب، نیازمند سیاست‌گذارانی توانا و کارا است که بتوانند به‌عنوان یک مرجعیت قدرتمند به سمت سیاست‌گذاری صحیح در عرصه فضایی و بخشی و پیوند و هم‌گرایی آن‌ها در عرصه اجرایی، حرکت نمایند. با سیاست‌گذاری صحیح و اثربخش روستایی که دارای جامعیت، عینیت، نیازمحوری، مکان‌محوری، شفافیت و مسئله‌محوری است می‌توان به افزایش تقاضا محوری به معنی افزایش قدرت و ظرفیت جامعه محلی در راستای نقش‌آفرینی در خلق فضای توسعه‌ای دست یافت و این‌چنین جنبه وابستگی و رویکرد عرضه‌محور دولت در نواحی روستایی (تنها متولی توسعه) کاسته شود و این گام بسیار مهمی در توان‌افزایی نواحی روستایی در تحقق اهداف و مأموریت‌های پیش‌بینی شده در سند راهبردی آمایش استان برای نواحی روستایی خواهد بود. لازم به ذکر است که در یک رابطه متقابل نیز وجود یک سازمان و فضای توسعه‌ای اثربخش، لازمه افزایش توان نقش‌آفرینی، ایجاد و به ثمرنشتن توسعه روستایی و توان‌افزایی روستاها در راستای نقش‌آفرینی فضایی است.

ترسیم الگوی چالش‌های سیاست‌گذاری توسعه.....

جدول ۷. کدگذاری باز و محوری مقوله‌های پیامدی مؤثر بر سیاست‌گذاری توسعه روستایی استان کردستان در راستای نقش‌آفرینی در تحقق‌پذیری سند آمایش

طبقات محوری	مقوله‌ها	مفاهیم
خلق و ساماندهی فضای کمیاب توسعه‌ای	کاهش بخشی‌نگری، یکپارچگی فضایی و توجه به سیاست‌گذاری منطقه‌ای با تأکید بر سند راهبردی آمایش استان	تمرکززدایی و تغییر الگوی عملکردی استان از تک‌مرکزی و گرایش به شهر به شبکه چندمرکزی و چندسطحی با فعالیت مناطق روستایی؛ تقویت روستاهای مرکزی؛ حفظ و جذب جمعیت در روستاها با تأکید بر ارتقاء بومیایی و ماهیت تولیدمحور بودن روستاها؛ تقویت نظام نهادی و تصمیم‌سازی توسعه شهری-روستایی در بستر شبکه منطقه‌ای؛ استفاده حداکثری از قابلیت‌های محیطی در روستاها؛ تنوع‌بخشی به سیاست‌های منطقه‌ای و بسط اختیار مناطق در سیاست‌گذاری فضای کسب و کار، رقابت‌پذیری و جذب سرمایه؛ ساماندهی الگوی فضا، انسان و فعالیت‌ها در چارچوب سرزمین؛ اتخاذ سیاست‌های منعطف و محلی در تولید و رقابت و سیاست‌های هماهنگ شده یکپارچه در عرصه توسعه استانی؛ هم‌گرایی در اجرا و برنامه‌ریزی و پرهیز از برنامه‌ریزی بخشی؛ یکپارچگی و پیوند برنامه‌ریزی‌های فضایی و بخشی؛ مکمل‌سازی و هماهنگی سیاست‌ها به‌واسطه وجود مرجعیت نهادی؛ ارتقاء سرمایه اجتماعی و نظام حکمروایی سرزمینی و محلی عدالت‌محور و مردم‌گرا؛ برجسته‌سازی نقش و اهمیت سند راهبردی آمایش استان در عرصه سیاست‌گذاری و بخش‌های مختلف فضای توسعه‌ای استان.
	سیاست‌گذاری پویا و اثربخش توسعه منطقه‌ای و روستایی	سیاست‌های پایدار با توان پاسخگویی به تغییرات؛ تبدیل سیاست‌گذاری به ریل‌گذاری برنامه‌ریزی و مدیریت اثربخش؛ برجسته‌سازی نقش سیاست‌گذاری به‌عنوان اقدامی ساختاری در حل چالش‌های توسعه‌ای روستاها؛ جامعیت سیاست‌ها؛ بهره‌گیری از تمامی توان‌های داخلی و فرصت‌های بیرونی توسعه روستایی؛ تخصیص و دریافت منابع حمایتی در عرصه توسعه روستایی؛ دارا بودن نظام کارآمد ارزیابی و نظارت؛ هدف‌گرایی بودجه و تأمین پایدار منابع مالی توسعه‌ای؛ واقع‌گرایی و عینیت‌گرایی در سیاست‌گذاری؛ شفافیت در عمل، پاسخگویی و قانونمندی اداری و اجرایی؛ حل مسائل بنیادین روستاها در حوزه بیکاری، تنوع‌بخشی اقتصادی؛ مهاجرت؛ اشتغال زنان و...؛ تولیدمحوری نواحی روستایی؛ تاب‌آوری محیط‌های روستایی؛ چابک‌سازی اداری-اجرایی.
	تحقق تقاضامحوری به عرضه‌محوری در توسعه روستایی	توانمندسازی و توسعه ظرفیتی جامعه محلی؛ مشارکت‌محور شدن سیاست‌گذاری؛ جذب و نگهداشت نخبگان روستایی؛ نگاه مردم‌محوری به سیاست‌گذاری؛ توسعه نهادهای محلی و مدنی، هم‌گرایی و اعتماد میان مردم محلی و بخش دولتی؛ اهمیت و برجسته‌سازی دانش محلی و محلی‌گرایی؛ روستامحوری سیاست‌ها؛ ارتقای عملکرد مدیریت محلی (دهیاری و شوراه).
	توان‌افزایی نواحی روستایی در تحقق‌پذیری سند راهبردی آمایش	خلق و بازچرخانی ارزش‌افزوده در محیط‌های روستایی؛ تقسیم کار مبتنی بر ایجاد زنجیره‌ها، خوشه‌ها و شبکه‌های فعالیتی بر مبنای مناطق عملکردی؛ جذب، نگهداشت و هدایت سرمایه‌ها به مناطق روستایی؛ توانمند؛ رقابت‌گرایی محلی و منطقه‌ای بر پایه مزیت‌های نسبی و رقابتی؛ هم‌پیوندی روستا-شهری؛ تأمین امنیت پایدار؛ مکان‌یابی بهینه پروژه‌های محوری مبتنی بر عدالت فضایی و سرزمینی؛ شبکه‌محوری در الگوی روابط و استقرار روستاها؛ تثبیت ارزش‌داری‌های محلی روستایی.
	کارایی سیاست‌گذاران	شایسته‌سالاری در عرصه مدیریت اجرایی؛ تئوریزه کردن مفاهیم توسعه‌ای و پیروی از یک الگوی مشخص توسعه‌ای؛ ارتقای جایگاه پژوهش و بنیان‌های علمی در سیاست‌گذاری؛ ارتقای دانش نظری و بنیان‌های شناختی مدیران در عرصه سیاست‌گذاری توسعه روستایی و منطقه‌ای.

مأخذ: یافته‌های پژوهش

کدگذاری انتخابی

در کدگذاری انتخابی بر مبنای نتایج مرحله قبلی کدگذاری و با یکپارچه‌سازی به ارائه مدل نهایی پارادایمی و ترسیم جریان‌ها و روابط حول گسترده‌ترین مقوله و تلفیق مقوله‌ها پرداخته می‌شود. همچنان که در شکل ۲ نشان داده شده است وضعیت عملکرد و اثرگذاری مقوله‌های محوری (وضعیت موجود سیاست‌گذاری توسعه‌ای استان) سبب شکل‌گیری وضعیت سیاست‌گذاری خردگرا (تخصص‌گرا، بالا به پایین)، توسعه روستایی مبتنی بر بخش محوری و در انزوا قرار داده شده و توسعه منطقه‌ای مبتنی بر بنیان‌های گفتمان قدیم منطقه‌گرایی شده که در آن رقابت‌گرایی، مکان‌محوری و زنجیره‌های فعالیتی در حاشیه قرار گرفته است. همچنین برنامه‌ریزی بدون ماهیت آمایشی و دید فضایی بوده و دیدگاه عرضه‌محوری از سوی دولت (تجویز توسعه) در راستای ایجاد برابری برای مردم مورد توجه قرار گرفته است که نتیجه آن وابستگی مردم محلی به دولت است. در همین راستا برنامه‌ریزی توسعه روستایی به صورت بخشی و پراکنده دنبال شده و همین امر، توان نقش‌آفرینی روستاها در فضای توسعه‌ای را به نسبت نواحی شهری به کمترین حد ممکن رسانیده است. بازتاب این وضعیت، شکل‌گیری الگوی مرکز-پیرامون به عنوان نماد غالب گفتمان اقتصاد سیاسی محور است که برخلاف اقتصاد عدالت‌محور، ناعدالتی فضایی و تمرکز در نواحی شهری را موجب شده است. همچنین گفتمان ایدئولوژی محور که بازتاب اصول فکری، آگاهی و جهان‌بینی سیاست‌گذاران است و به نوعی، شکل‌دهی یک هژمونی و تسلط الگوهای پنهان قدرت در مرکز (نواحی شهری استان و گاهاً نواحی روستایی پرجمعیت) است مانع از تحول بخشی نظام سیاست‌گذاری (به‌ویژه ذی‌نفع‌گرایی) و توزیع عادلانه منافع بر پایه دیدگاه فضایی شده و نواحی روستایی را به انزوا و پیرامونی بودن کشانیده است. همچنین ساختار سیاست‌گذاری را با سطحی‌نگری، عدم مسئله‌محوری و نیازمحوری و توسعه منطقه‌ای را هم با تمرکز بخشی و قطبی‌گرایی به نفع شهرهای اصلی استان مواجه ساخته است.

در مقابل با اتخاذ راهبردهای آورده شده که مبتنی بر هماهنگی سیاست‌گذار، برنامه‌ریزی و مردم محلی است، می‌توان به سمت خلق فضای توسعه‌ای مبتنی بر رقابت‌محوری مناطق عملکردی بر پایه عدالت فضایی، توسعه روستایی مبتنی بر تقاضا محوری و توانمندی جامعه محلی و سیاست‌گذاری مبتنی بر در نظرگیری روابط و جریان‌ها و مدل‌های پذیرفته شده شبکه‌محور حرکت نمود که در آن پیچیدگی‌های فرایند سیاست‌گذاری درک و مدل پایین به بالا مبنای سیاست‌گذاری است. این امر به معنی تحقق‌پذیری سند راهبردی آمایش سرزمین استان به واسطه سیاست‌گذاری صحیح توسعه‌ای مبتنی بر آن و نیز افزایش توان نقش‌آفرینی نواحی روستایی در راستای تحقق اهداف، مأموریت‌ها و چشم‌انداز ترسیم شده سند راهبردی آمایش خواهد بود. هماهنگی و تعامل

ترسیم الگوی چالش‌های سیاست‌گذاری توسعه.....

اثر بخشی سیاست‌گذار در راستای اعمال قدرت و تنظیم امور و فرایندها، برنامه‌ریزی مبتنی بر دانش و تخصص و مردم محلی با مشارکت، لازمه حرکت در این مسیر خواهد بود. همچنین به‌واسطه ماهیت چندبخشی و چندوجهی با تعدد بازیگران فرایند سیاست‌گذاری، توسعه منطقه‌ای با ماهیت فضایی و توسعه روستایی و ترسیم الگوی روابط درونی مقوله‌ها نشان از روابط درهم‌تنیده و ارتباطات متقابل آن‌ها دارد. بر این مینا حرکت در مسیر ساماندهی فضای توسعه‌ای و ایجاد توسعه منطقه‌ای پایدار در فضای جغرافیایی آن به‌عنوان هدف نهایی سند راهبردی آمایش استان، نیازمند دید سیستمی و مدیریت یکپارچه و هم‌افزا در ساختار و فرایند سیاست‌گذاری توسعه‌ای است.

شکل ۲. مدل مفهومی (کدگذاری انتخابی) چالش‌های مؤثر بر توان‌افزایی نواحی روستایی استان کردستان در راستای نقش‌آفرینی در تحقق‌پذیری سند راهبردی آمایش استان
 مأخذ: یافته‌های پژوهش

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

پژوهش حاضر در راستای پاسخگویی به سؤال اصلی پژوهش مبتنی بر شناسایی مهم‌ترین چالش‌های پیش روی سیاست‌گذاری اثر بخش توسعه روستایی استان کردستان به‌منظور توان‌افزایی نقش‌آفرینی نواحی روستایی در مسیر تحقق‌پذیری اهداف، چشم‌انداز و مأموریت‌های سند راهبردی آمایش سرزمین استان کردستان و ساماندهی فضای توسعه‌ای آن انجام گرفت. چالش‌های متعدد شناسایی شد که بازتابی از پیچیده بودن صحنه گسترده و تعدد بازیگران توسعه روستایی، توسعه منطقه‌ای و اسنادی با ماهیت فضایی به‌مانند سند آمایش بودند. نتایج نشان داد که تسلط رویکرد سیاست‌گذاری مبتنی بر منطقه‌گرایی قدیم، سیاست‌گذاری خردگرای از بالا به پایین و نادیده گرفته

شدن مشارکت‌محوری در کنار مدیریت سنتی و بخشی‌نگرانه به توسعه روستایی، زمینه‌های شکل‌گیری چالش‌های محوری و اثرگذار در حوزه اتخاذ سیاست‌های نامناسب توسعه روستایی، فاصله از سیاست‌گذاری توسعه منطقه‌ای بر پایه مدیریت یکپارچه فضایی با محوریت سند آمایش استان، ضعف در حکمروایی روستایی و اشکالات فرایند سیاست‌گذاری در حوزه مسئله‌شناسی، اجرا و نظارت و ناکارآمدی سیاست‌گذاران در فرایند سیاست‌گذاری به‌واسطه ذهنیت و شناخت نامناسب از حوزه‌های توسعه‌ای را موجب شده است. به واقع، هنوز توسعه روستایی در استانی به‌مانند کردستان که توان توسعه‌ای آن بر بستر محیط طبیعی و حوزه‌های روستایی وابسته به آن قرار گرفته، در عرصه سیاست‌گذاری به‌صورت مستقل و محوری دیده نمی‌شود و حتی در سند آمایش استان نیز به‌عنوان سند راهبردی با ضعف مسئله‌شناسی توسعه روستایی و تعیین جایگاه نقش آن در تعیین اهداف و مأموریت‌های ترسیم شده مواجه است. در حوزه شناسایی چالش‌ها دو گفتمان عمده مبتنی بر اقتصاد سیاسی‌محور و ایدئولوژی‌محور در حوزه سیاست‌گذاری توسعه‌ای استان وجود دارد که پیامد آن تمرکزگرایی و به حاشیه رانده شدن مناطق روستایی هم در حوزه سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی و هم در حوزه تخصیص منافع توسعه‌ای و نقش‌آفرینی در فضای توسعه اقتصادی استان است. در ارتباط با راهکارهای اجرایی پژوهش به‌صورت تفصیلی در بخش مقوله‌های راهبردی و پیامدهای حاصل از آن بحث شده و موارد اجرایی و محتوایی در حوزه فرایند سیاست‌گذاری، توسعه منطقه‌ای و توسعه روستایی با تأکید بر سند راهبردی آمایش استان آورده شده اما آنچه که به‌عنوان محوری‌ترین پیشنهاد اجرایی پژوهش بر آن تأکید می‌شود؛ هم‌راستای با اصلاح ساختار، دید شبکه‌ای و فرایندی به مقوله سیاست‌گذاری در عرصه مدیریتی به‌واسطه ضعف بنیان‌های اندیشه‌ای و نظری در حوزه سیاست‌گذاری توسعه‌ای استان کردستان، نیاز به تغییر گفتمان و اتخاذ دکترین مناسب بر پایه وضعیت و شرایط بومی و منطقه‌ای است که بر مبنای آن، بسته سیاست‌گذاری اثربخش (سیاست‌ها، ارزش‌ها، الگوها، چشم‌انداز، اهداف و مأموریت‌ها، راهبردها و پروژه‌های محوری و راهکارهای عملیاتی اجرایی شدن آن‌ها) تدوین شود. سیاست‌ها می‌بایست با ماهیت آمایشی و هم‌راستای با سند آمایش استان در راستای خلق و ساماندهی فضای کمیاب توسعه‌ای طراحی شوند که در آن نواحی روستایی در حوزه مناطق عملکردی با توان اثرگذاری منطقه‌ای نقش‌آفرینی نمایند. در این ارتباط، نقش متخصصان علمی کارآمد و سیاست‌پژوهی در حوزه پژوهش‌کننده کردستان‌شناسی و کارگروه توسعه روستایی آن در دانشگاه کردستان و کارگروه بهره‌وری، برنامه‌ریزی و آمایش سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان کردستان و دفتر توسعه روستایی استانداری، برجسته خواهد بود.

در نهایت با توجه به اینکه این پژوهش به سوی تدوین مدل نظری گام برداشته پیشنهاد می‌شود که در پژوهش‌های آتی با توجه به اهمیت نقش‌آفرینی نواحی روستایی استان در عرصه فضای توسعه و بر مبنای سند راهبردی آمایش استان به‌عنوان محوری‌ترین برنامه توسعه فضایی آن در راستای تأیید، تعمیم و تقویت مدل نظری ترسیم شده اقدام‌های مقتضی صورت گیرد. همچنین انجام پژوهش‌هایی در حوزه شناسایی و نحوه پیاده‌سازی الزامات و پیش‌نیازهای اصلاح فرایند سیاست‌گذاری، توسعه منطقه‌ای، توسعه روستایی و هم‌پیوندی آن‌ها در سند آمایش و نیز شناسایی و تدوین الگو و مدل نظری بومی شده توسعه‌ای استان در چارچوب مؤلفه‌های نامبرده شده می‌تواند تکمیل‌کننده فعالیت پژوهشی حاضر و برطرف‌کننده نیاز مدیریت توسعه‌ای استان در مسیر سیاست‌گذاری مطلوب توسعه‌ای باشند.

منابع

1. Afsharipour, A., Barghi, H. & Ghanbari, Y. (2021). Appropriate policy-making for rural regions management in Iran. *Land Use Policy*, 109, 105669.
2. Afsharipour, A., Barghi, H. & Ghanbari, Y. (2021). Identifying policy-making and planning challenges in rural areas of Iran by thematic analysis method. *Human Geography Research Quarterly*, 53(3), 1089-1101. [In Persian]
3. Amar, H. & Haag, M. (2017). Exploring the critical success factors of Virtual-Agile IT projects: A grounded theory study. *International Journal of Innovation, Management and Technology*, 8(6), 427-438.
4. Amoo, E. & Hataminejad, H. (2019). The pathology of Iranian land use planning. *Journal of Regional Planning*, 9(34), 27-38. [In Persian]
5. Assche, K.V. & Djanibekov, N. (2012). Spatial planning as policy integration: The need for an evolutionary perspective. Lessons from Uzbekistan. *Land Use Policy*, 29(1), 179-186.
6. Babaei, S. & Tavakoli, Gh. (2017). Deriving basic rationalities in public policy making process. *Iranian Journal of Public Policy*, 3(1), 63-82. [In Persian]
7. Badri, S.A., Rezvani, M.R. & Khodadai, P. (2018). Designing a pattern for challenges of spatial policy-making formulation in in Iran' rural regions. *Majles and Rahbord Quarterly*, 26(99), 5-34. [In Persian]
8. Barca, F., McCann, Ph. & Rodriguez-Pose, A. (2012). The case for regional development intervention: Place based versus place-neutral approaches. *Journal of Regional Science*, 52(1), 134-152.

9. Bonn, I. (2005). Improving strategic thinking: A multilevel approach. *Leadership and Organization Development Journal*, 26(5/6), 336–354.
10. Connick, S. & Innes, J.E. (2003). Outcomes of collaborative water policy making: Applying complexity thinking to evaluation. *Journal of Environmental Planning and Management*, 46(2), 177-197.
11. Corbin, J. & Strauss, A. (1990). Grounded theory research: Procedures, canons, and evaluative criteria. *Qualitative Sociology*, 13, 3-21.
12. Darvishi, H., Akbari, M. & Ehterami, T. (2017). The identification of effective factors on deficiencies in regional development policymaking system in Iran: An interpretative-structural modeling, *Majles and Rahbord Quarterly*, 25(96), 237-263. [In Persian]
13. Department of Environment Food and Rural Affairs. (2017). Rural proofing, practical guidance to assess impacts of policies on rural areas. Available at: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1121357/rural-proofing-guidance.pdf.
14. Eftekhari, A., Darvishi, H., Rahmani, B. & sarrafi, M. (2019). Analysis of factors affecting the designing spatial development scenarios based on rural areas. *The Journal of Spatial Planning*, 23(3), 125-146. [In Persian]
15. Estelaji, A. (2011). Comprehensive planning land preparation with emphasis approach systematic. *Geography Quarterly*, 3(10), 71-88. [In Persian]
16. Fowler, L. (2020). Using the multiple streams framework to connect policy adoption to implementation. *Policy Studies Journal*, 1(1), 2-20.
17. Gallent, N. & Gkartzios, M. (2019). Defining rurality and the scope of rural planning, In book: *The routledge companion to rural planning*, New York: Routledge.
18. Garrett, J. & Islam, Y. (1998). Policy research and the policy process: Do the twain ever meet? London: International Institute for Environment and Development Sustainable Agriculture and Rural Livelihoods Programme.
19. Gaugitsch, R., Messinger, I., Neugebauer, W., Schuh, B., Toptsidou, M. & Böhme, K. (2022). Rural proofing – A foresight framework for resilient rural, European Committee of the Regions. European Union.
20. Gkartzios, M. & Lowe, P. (2019). Revisiting neo-endogenous rural development. *The Routledge Companion to Rural Planning*, New York: Routledge.
21. Graetz, F. (2002). Strategic thinking versus strategic planning: Towards understanding the complementarities. *Management Decision*, 40(5), 456–462.
22. Howlett, M. (2015). Policy analytical capacity: The supply and demand for policy analysis in government. *Policy and Society*, 34(3-4), 173–182.

23. Jafari Moghadam, S., Zali, M.R. & Sanaiepour, H. (2016). Entrepreneurship development policymaking in tourism: A comparative study of selected countries. *Iranian Journal of Public Policy*, 1(4), 21-40. [In Persian]
24. Jost, S., Birringer, M. & Herzig, C. (2022). Brokers, prestige and information exchange in the European Union's functional food sector – A policy network analysis. *Journal of Functional Foods*, 99(1), 105309.
25. Nordberg, K. (2020). Spatial justice and local capability in rural areas. *Journal of Rural Studies*, 78(4), 47–58.
26. Liu, Y. & Zhou, Y. (2021). Territory spatial planning and national governance system in China. *Land Use Policy*, 102(5), 105288.
27. Long, H. & Liu, Y. (2016). Rural restructuring in China. *Journal of Rural Studies*.47, 387-391.
28. Mahdavi, A. & Azizmohammadlou, H. (2016). Exploring the effect of industrial policy structure on the quality and functioning of policies designed for Iranian small and medium industries. *Iranian Journal of Public Policy*, 2(3), 55-77. [In Persian]
29. Menzori, I.D., Sousa, I.C.N. & Gonçalves, L.M. (2021). Urban growth management and territorial governance approaches: A master plans conformance analysis. *Land Use Policy*, 105(C), 105436.
30. Meredith, D. (2008). The role of spatial planning in sustainable rural development, Working Papers 0818, Rural Economy and Development Programme, Teagasc. Available at: <https://ideas.repec.org/p/tea/wpaper/0818.html>.
31. Mir Mohammadi, S.M., Kazemian, Gh. & Rezaei, S. (2021). The requirements of spatial planning implementation in the process of management and development. *Quarterly Journal of the Macro and Strategic Policies*, 9(34), 360-389. [In Persian]
32. Mohammadi, H.R., Monshizadeh, R., Rahmani, B. & Pakparvar, M. (2022). Systemic approach in spatial planning of rural development according to the structural-functional approach. *Human Geography Research Quarterly*, 54(1), 269-287. [In Persian]
33. Moon, B.J. (2013). Antecedents and outcomes of strategic thinking. *Journal of Business Research*, 66(10), 1698-1708.
34. Nowell, L.S, Norris, J.M., White, D.E. & Moules, N.J. (2017). Thematic analysis: Striving to meet the trustworthiness criteria. *International Journal of Qualitative Methods*, 16(1), 1–13.

35. OECD. (2020). Rural well-being: Geography of opportunities, OECD rural policy reviews. Paris: OECD Publishing. Available at: <https://doi.org/10.1787/499ed299-en>.
36. OECD. (2006). OECD rural policy reviews: The new rural paradigm: Policies and governance. Paris: OECD Publishing.
37. OECD. (2008). Reinventing rural policy. Paris: OECD Publishing.
38. Peterson, H., Mcbeth, M.K. & Jones, M.D. (2020). Policy process theory for rural studies: Navigating context and generalization in rural policy, *Politics & Policy*, 48(1), 576-617.
39. Pforr, C. (2005). Three lenses of analysis for the study of tourism public policy: A case from Northern Australia. *Current Issues in Tourism*. 8(4), 323-343.
40. Prager, K., Nienaber, B., Neumann, B. & Phillips, A. (2015). How should rural policy be evaluated if it aims to foster community involvement in environmental management? *Journal of Rural Studies*, 37, 120-131.
41. Qian, H. (2011). Towards the development of a spatial planning framework for rural development in china: a case study of jiangsu province. PhD Thesis, Faculty of Humanities, University of Manchester.
42. Reimer, B. & Brett, M. (2013). Scientific knowledge and rural policy: A long-distant relationship. *Sociologia Ruralis*, 53(3), 272-290.
43. Rezaei, S. (2018). Designing a revenue model for Iranian football clubs: With grounded theory approach. *Applied Research in Sport Management*, 6(3), 101-116. [In Persian]
44. Rodrigues, C. & Fidelis, T. (2021). Distinctive features of spatial planning nearby estuaries – An exploratory analysis of water related rules in municipal master plans in Portugal. *Estuarine, Coastal and Shelf Science*, 255(1), 107352.
45. Saidi A. (2012). Structural-functional dynamism: An alternative approach to spatial. *Space Economy & Rural Development*, 1(1), 1-18. [In Persian]
46. Shucksmith, M. (2009). Disintegrated rural development? Neo- endogenous rural development, planning and place-shaping in diffused power contexts. *Journal of the European Society for Rural Sociology*, 50(1), 1-14.
47. Slade, R, Hazell, P., Place, F. & Renkow, M. (2020). Evaluating the impact of policy research: Evidence from the evaluation of rural policy research in developing countries. *Evaluation*, 26(4), 541-561.
48. Stahl, N.A. & King, J.R. (2020). Expanding approaches for research: Understanding and using trustworthiness in qualitative research. *Journal of Developmental Education*, 44(1), 26-29.

49. Stevenson, N., Airey, D. & Miller, G. (2008). Tourism policy making: The policymakers perspectives. *Annals of Tourism Research*, 35(3), 732–750.
50. The strategic document of Kurdistan province's land use development (2019). Prepared by the Management and Planning Organization of Kurdistan Province. [In Persian]
51. Toimil, A., Losada, I.J., Hinkel, J. & Nicholls, R.J. (2021). Using quantitative dynamic adaptive policy pathways to manage climate change-induced coastal erosion. *Climate Risk Management*, 33(4), 100342.
52. Tomaney, J., Krawchenko, T. & McDonald, Ch. (2019). Regional planning and rural development from: *The Routledge Companion to Rural Planning, A Handbook for Practice* Routledge.
53. Varmazyari, H., Babaii, M. & Kalantari, Kh. (2020). Explanation of requirements for promoting Iran's rural and nomadic development policymaking system based on Jihadi management style. *Journal of Rural Research*, 11(2), 214-233. [In Persian]
54. Wanner, A., Seier, G. & Pröbstl-Haider, U. (2020). Policies related to sustainable tourism – An assessment and comparison of European policies, frameworks and plans. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 29, 100275.
55. Weible, C.M. (2008). Expert-based information and policy subsystems: A review and synthesis. *Policy Studies Journal*, 36(4), 615–635.
56. Woods, M. (2005). *Rural geography: Processes, responses and experiences in rural restructuring*. London: Sage.
57. Zhou, X. & Zhao, M. (2017). Comparison of territorial Spatial Planning System between China and Japan and its Enlightenment. *Journal of Service Science and Management*, 10(1), 54-71.

